

GAZETA LITERARĂ

In întîmpinarea Congresului Scriitorilor

Către al siglo de oro

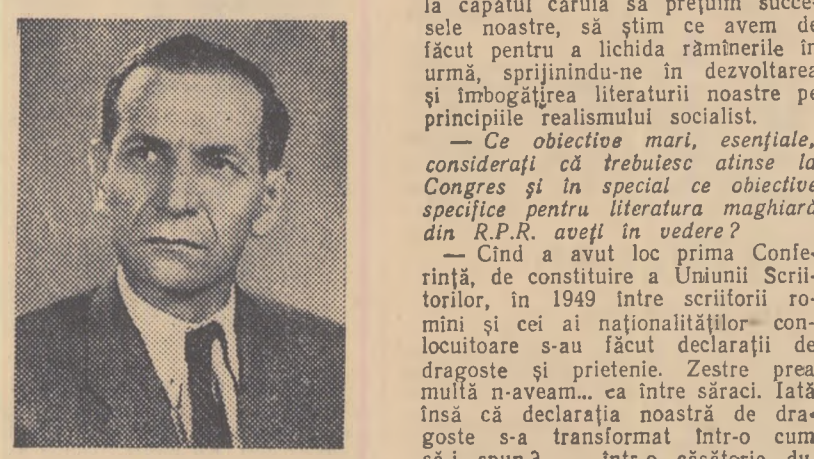
Bilanț a zece ani de creație literară, Congresul nostru va fi de asemenea prilejul de a constata liniile de forță pe care se dezvoltă literatura noastră. Ce poate fi mai dezamăgitor decât un congres scriitoricesc doar ceremonial și festiv? S-ar putea spune că nimic. Și totuși, este ceva mai dezamăgitor decât desertațiunea unei gănuose ceremonii — și anume, un congres din care nu s-ar putea desprinde perspectiva viitorului. Și aceasta, mai ales la noi, unde, deși literatura noastră clasică și contemporană sînt surprinzător de bogate pentru timpul scurt în care s-au dezvoltat, totuși putem spune că trecutul și trecutul recent sînt doar un punct de plecare, o trambulină pentru marelui salt în viitor.

De vorbă cu NAGY ISTVAN

Pe Nagy Istvan mi-l închipuam — după cum îl cunoașteam de la cîteva consfățiri scriitoricești — ca un om puțin comunicativ, un taciturn, cu tăceri meditative, punînd distanță între el și eventualii interlocutori. Dar după ce am stat mai deunăzi îndelung de vorbă despre problemele ce îl frământă odată cu apropierea Congresului, am înțeles că mă înșelaseam. Nagy Istvan se înfălcărează cînd discută, fruntea aparent posomorîtă se descrețește, cuvintele gîndite și compunite nu sînt uscate, reci, ci pătrunde de patos comunist, în căldzie de flăcără umanismului. Intrucît scriitorului — străin de orice convenționalism — îl displică introducerea protocolare — l-am adresat direct, fără alte ocoluri, întrebarea:

— Cum înțimpin și ce însemnătate atribuie scriitorii maghiari din R.P.R. Congresului?

— Fără a fi mandatarul scriitorilor maghiari, dar ca unul dintre ei, pot spune că așteptăm cu toții ca în zilele Congresului să limpezim anumite probleme de creație ce ne preocupă, probleme de altfel dezbătute într-o măsură și în presa literară.

În primul rînd vom face un bilanț al realizărilor literaturii noastre, sintetizînd păreri exprimate răzleț prin cronici, articole și recenzii despre operele de seamă create în anii regimului democrat-popular și în care se reflectă ca într-o uriașă oglindă transformările revoluționare petrecute în viața poporului nostru. Vom face astfel sensibil

De vorbă cu AUREL BARANGA

— Ce probleme ale dramaturgiei noastre noi scoțitiți că vor trebui discutate la Congres?

— În primul rînd problemele legate de creație. Începînd din anul 1948, scrisul dramatic cunoaște în țara noastră o dezvoltare pe care n-a înregistrat-o nici o altă perioadă din istoria noastră literară, mai apropiată sau mai îndepărtată. Decada dramaturgiei originale, de cîrind încheiată, a fost în acest sens o ilustrare strălucită. Nu sînt partizanul datelor statistice, dar douăzeci și trei de trupe reprezentînd cincisprezece lucrări originale, create în ultimii doi ani, nu constituie cifre pe lingă care se poate trece cu indiferență. Spectatorul decadaie a putut vedea că tematica e diversă și colorată, că de la problemele oamenilor ce muncesc pe marile șantiere („La ora 6” de Petru Dumitriu și Sonia Filip) pînă la bătaie grele ce se dau la sate pentru o agricultură înaintată („Linia noastră” de Valeriu Luca și „Impărația lui Machidon” de T. Vornic și Ioana Postelnicu) sau la chestiunile ce frământă lumea intelectualilor („Căderea sfîrșimată” de Horia Lovinescu, „Prezidiu” de Ana Novac, sau „Zile obișnuite” de Maria Földes), pe scenele noastre defilează o lume interesantă, pasionată, animată de sentimente puternice și de gînduri îndrăznețe.

— Aceste realizări corespund exigențelor spirituale ale spectatorilor noi din țara noastră?

— Îți voi răspunde îndată. Aceste succese și altele ale stagiunilor trecute — mă gîndesc la interesul pe care spectatorii l-au arătat unor lucrări ca „Minerul” și „Cetele de loc” de Mihail Davidoglu, „Ziua cea mare” de Maria Banuș sau „Oameni de azi” de Lucia Demetriu, nu ne dau însă dreptul să nu vedem că față de cerințele mereu crescînde ale unui public din ce în ce mai exigent, scriitorii de teatru rămîn încă

mult datorii spectatorilor lor. Să nu uităm: publicul a suferit în ultimii ani o primenire esențială. În locul sălilor de premieră, snobi plicticiți, blazați și în ultimă analiză indiferenți, spectatorii noștri de astăzi sînt oameni ai muncii, constructorii noii orînduirii, cei care au răspuns entuziasmi și generos la chemarea dramaturgilor, înșă care au și pretenții din ce în ce mai sporite. Acest public robust și plin de bun simț, refractar oricărui elucubrății formaliste, psihologizante sau morbide, cere un teatru puternic, pasionat, populat de eroi interesați, de oameni vii, de caractere masive. Acestui public îi repugna conflictele inventate, lacrimogene, eroici schematici, trași în aer, confecționați după rețetă.

— Cum se orientează publicul nou în aprecierea pieselor noastre?

— Noii noștri spectatori sînt înarmați cu o busolă care nu dă greș: conștiința teatrală nouă și viața și ori de cîte ori ne surprind în deficit de veridicitate, de combativitate, de inventivitate, ne sancționează cu asprime. N-am să uit ce mi-a spus prin 1949 un simplu activist rațional după ce asistase la un spectacol al piesei mele „Larbă rea”. După cum îți amintești în această lucrare, conflictul destul de complex — mai exact, îndeajuns de încurcat la un moment dat — este... rapid limpezit grație intervenției „binefăcătoare” sosite „la momentul oportun” a unui activist de partid. Interlocutorul meu, activistul din viață și care lucra — cum spunem noi — pe teren, care cunoștea din experiență personală asprimea lui, nu s-a silit să-mi spună cu o ușoară, abia perceptibilă ironie: „Dacă lucrurile s-ar petrece în viața cu ușurința cu care merg în piesa dumitale, bătaia pentru socialism ar fi... comodă, chiar distractivă”. Precum vezi, criticii noștri nu ne fac nici un fel de rabat. Noul public nu iartă cenușii, mediocritatea, ponciful, lipsa de fantezie și de gust, locul comun.

Dramaturgia noastră și-a cucerit simpatia publicului prin faptul că a împocuit o tematică toată, uzată și dezabuzată. Să fie limpede, mă refer la dramaturgia fabricanților de teatru care, între cele două războaie, năpădise și scenele noastre. Să ne aducem aminte de conflictul triunghiului cu eternele figuri ale acestei pseudo-dramaturgiei: omul cu

Antologie populară
MAIAKOVSKI

PASARICA DOMNULUI

Intră, pălăria-și scoate, don don-don ton
eu răsputînd bariton
— Un autograful: Și e un nimb pe chică, sacru
— Nu. Mersi. el e-n flăcăru
Sunt scriitor. Eu.
— Scriitor? asud
A, bun... Rabd ce rabd
tertare! dar crăp!
Zău, cam filizon și arăi, trag un putîn
Ce-mi cîtești? în masă, scurt.
răsputînd vr-un cîntec mare
peste cealți? — Și îl ce?
Ai idei Las-o mai încet
— cred — Dumneața nu ești poet!
cu pogonul. Nu ești scriitor
Noutăți al sadea. Dumneața ești o lalela
fel de fel. Sbori prin nori
Nu-s decît urechi și-a-și tonul. sau cîntă la soare,
Vreau să te aud... lar el: pășărică
— Mișa mie-mi vine-acasă. — nu om viu —
proză, versuri, musiu căutare.
Am un stil... orice-o fi. ești un scatiu
ogar de rasă! Bun la greu
... Ce qu'on appelle la poésie! și la năpăstă,
(nu ca d-alde voi, pe dos)
Păr și gesturi delicate. scriitor,
după cum e dichisit, poet,
mîel de aur — e — astăzi —
și-apoi... orice-o fi. cel ce aduce
în-te behăit! un folos.
Luna Versul-griu.
cică e divină. — nu tort —
cică rlu-n munți dă svon... ne placel
Tin-tin-tin din din mandolină, și lozinci,
proverbe vîl...
În rominește de Clucerone Theodorescu

Scrisoare despre adevărul integral

Te cunosc de mult. Imi amînesc seara cînd ai venit pentru înfrînția dată la un cenaclu al tineretului. Erau anii grei și eroici ai luptei pentru cucerirea puterii de către clasa muncitoare, condusă de partidul nostru. Tot ce era mai bun în tineretea noastră proaspătă se închina partidului, cu conștiința felului găsit definitiv vieții noastre dornice de fapte mari, energiilor noastre încă aproape neîncepte. Ai apărut în cenaclu, atunci, ca un puștan entuziast, de-o potrivă înfrînt de limiditate excesivă și de orgoliu, nerăbdător să-și spuă cuvîntul, în același timp gata să primești sfaturi și încapățînat în propriile tale cunoștințe și idei, predispus la bătălogenie și la cînteca de luptă, cu o exaltare în care fierbeau și bucuria descoperirii unui adevăr nou, ca acela al chemării partidului, și neastîmpărul adolescenței. Ai venit cu așezat temeinic elanurile tale juvenile, le-ai dat siguranța și fundament ideologic, te-ai apropiat de sensul profund al luptei clasei muncitoare, ai confirmat pasiunea ta pentru literatură și ti-ai prilejuit, prin activitatea jurnalistică, cunoașterea nemijlocită a unor aspecte din realitatea în transformare revoluționară a societății noastre. Nu ne-am mai văzut în acești ani decît rar și cu toți în timpuri. Alțam despre tine lucruri plăcute și lucruri neplăcute, citam cîte ceva scris de tine, — u-neori imi plăcea, altori nu... Meru te regăseam, maturizat parcă, dar și cu o forță de supraviețuire a adolescenței, pe care o prețuiești...

Și, iată, la o consfățire tinerească, te-am auzit vorbind și am înțeles, prin primirea pe care ti ai făcut-o cel de față, că împărtășești și exprimi gînduri și probleme ale multora. Am înțeles pasiunea al cărei purtător te-ai făcut, pasiunea largirii îndrăznețe a orizontului literaturii noastre — pentru a cuprinde întreaga bogăție a vieții, a realității noastre contemporane. Am înțeles că generația tânără care intră acum în literatură își afirmă forța de a contribui cu dragoste aprinsă de viață, la dezvoltarea noii literaturii noastre. Trebuie atunci, puțină vreme de la Congresul al II-lea al partidului nostru și am avut certitudinea că găsesc în cuvintele tale ecoul stimulator și îndrumător al Raportului Comitetului Central, care chema scriitorii împotriva simplificațiilor realității, a înfășurării ei schematic, a construirii unor figuri lipsite de viață ale fanteziilor noi societății, pentru sporirea succeselor artistice și ideologice ale literaturii noastre pe drumul realismului socialist.

Și, totuși, în vorbele tale s-au strecurat formule cînduite, confuze, incomplete sau de-a dreptul eronate, care dau posibilitatea unei deformări a indicațiilor pe care partidul, exprimînd necesitățile obiective ale ar-

Tîlc nou al unei fabule vechi

Cunosc o fabulă, pe care am citit-o cîndva, în anii de școală. Nu mai tîm mînte în ce carte. Era acolo vorba de un arbore care înfrunța semeț și nepăsător furtunile, adînc împlînat cu rădăcinile tari, răsfîrate, în pămînt. Dar într-o zi arborele a adăpostit cu generozitate, pe una din ramurile lui, un fir de vișc, adus de o vîntoasă. Nu-i cazul să amintesc aici discuția purtată pînă ce arborele a îngădui vîscul în coroana lui.

Rog pe cititor să și-o închipuie după voie. Și-i mai rog să-i închipuie — dacă nu cumva cunosc și el înțim-

Frămîntînd lutul

Unele popoare ale Orientului Extrem aveau mai mult o buci pe care unii istorici și călători l-au categorisit drept straniu. E vorba despre conlucrarea generațiilor la arta ceramică. Astfel, se spune că o generație frămînta lutul, îl trecea prin toate muncile, și așa pregătît, îl lăsa generației următoare care-l turna în forme, îl înflora, îl ardea în cuptoare, probabil tot în lungul unei vieți, și abia al treilea rînd de oameni folosea vasele, vinzînd-le sau închinînd cu ele băutura. Popoarele cu astfel de obiceiuri aveau deosebită simțențialitate dăinuirii de la începutul pînă la capătul timpurilor. Această conlucrare artistică între generații o avea poporul chinez, cel ce trăiește într-a-adevăr, de șaptezeci de veacuri, răzbatînd prin drame cumplite pînă la soarele erei ce o străbate, însă nu despre asta e vorba. Această virtute, o au, în diferite măsuri și pe diferite planuri, toate popoarele din lume. Unele frămîntă și seamănă idei, care răsăr și rodesc mai curînd sau mai tîrziu. Să urmărim procesul puternic al creșterii culturii în țara noastră, numai în ultimii zece ani. Oricum este de bună credință, orice om care își lubetește poporul, își aduce amînte de moștenirea întinută a începutului culturalizării maseilor? Și iată cînd s-a început culturalizarea maseilor? Și iată cînd am lepădat aproape cu totul analfabetismul, și că am înțeles omul care să nu știe înflori pe birite măcar școlărită... Bătrîni trecuți de mult către amurg, au învățat carte numai în două săptămîni, cu setea celor ce au stat în inapoierie vieții și veacuri. Mișca, nici pomenă nu va mai fi de neștiință de carte, și te cuprinde un regret pentru cei ce au dormit de vezi, umiliți și înșelați.

Anunțăm pe cititorii noștri că GAZETA LITERARĂ va apare zilnic între 19—24 iunie a. c. cu ocazia Congresului Scriitorilor din R.P.R.
GAZETA LITERARĂ va publica în întregime dezbaterile Congresului.
În aceste zile, exemplarele GAZETEI LITERARE se vor găsi de vânzare la chioșcurile Difuzării Presei și la debitele principale din Capitală și provincie.
Petru Dumitriu

Mihai Garfă
(Continuare în pag. 6-a)

ÎN ÎNTIMPINAREA CONGRESULUI SCRITORILOR

PLENAREA SECȚIEI DE POEZIE

Marți, 29 mai 1956, a avut loc la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” sedința plenară a secției de poezie, care s-a bucurat de o rodnică participare la discuții, a unor poezii frumuse. Referatul introductiv a fost prezentat de criticul literar Mihail Petroveanu.

Referatul tov. M. PETROVEANU

După ce în introducere a arătat momentele importante pentru dezvoltarea poeziei, legate de evenimentele cele mai însemnate din viața poporului, referatul a trecut la discutarea unor probleme specifice ale evoluției poeziei noastre noi, pornind de la tradițiile pe care acestea le-a preluat și le-a dus mai departe.

Cîmpul care se deschide în fața poeziei noastre — a spus referentul — nu era unul complet nou. Poezii noastre nu au trebuit să ia totul, totul, de la abecedar.

Între cele două războaie au existat scriitorii progresiști, unii manifestându-se și în poezie, alții închinându-se în versuri însingurate, în refuzul de a deveni barzii burghezo-mosierimii, dar luînd atitudine nu odată în publicistica lor. A. Toma, Mihail Beniuc, Miron Radu Paraschivescu, n-au avut să rupă cu un trecut, ci să continue un drum început.

Eugen Jebeleanu, ale cărui articole scrise în acea epocă au apărut acum în volumul „Din voacul XX”, avea să ia armele de luptă și în poezie, neapăsînd publicistica. De asemenea, Cicerone Theodorescu la care existau în multe din poeziile lui germeni ai realismului, învaluiți încă în multe văluri ermetice, formaliste, s-a alăturat și el deschis clasei muncitoare. Prin urmare, noua noastră poezie nu s-a creat din nimic.

În afară de marile tradiții progresiste lăuate de poezia noastră clasică, de la Eminescu pînă la Cosbuc și alții, firul poeziei noastre de astăzi trece prin tradițiile de luptă, care au sprînjit dealtmîrii lupta poporului nostru în perioada de dominație burghezo-mosierăscă. În regimul de democrație populară, poezia noastră a preluat aceste tradiții, le-a dezvoltat și, ceea ce este și mai important, s-a creat astfel posibilitatea ca și alte talente viguroase, combătătoare, să se exprime și, multe dintre ele, să se realizeze azi. Putem constata, după 12 ani, existența unui front larg, unit, al poeziei, care înglobează pe cei mai buni poeți ai acestui popor, ca și pe cei mai buni poeți ai minorităților naționale.

Referatul a parcurs apoi un tablou al poeziei noastre noi, citind numele cele mai cunoscute de poeți, aparținînd tuturor generațiilor și tuturor naționalităților conlocuitoare din țara noastră.

Poezia noastră care se mîndrește cu succesele care de însemnate, succese care o situează în primele rînduri ale frontului literar, nu a înaintat însă în acești 12 ani, ca pe o stradă asfaltată, — ea s-a dezvoltat ca un fenomen viu, prin frământări și lupte.

Amintind de ofensiva formalismului, a „crizișorilor”, desăvurate în primii ani după eliberare, referatul a arătat cum a fost dusă lupta pentru combaterea tendințelor dăunătoare poeziei, în paginile ziarelor îndrumate de partid, cum critici literari și poeți au demascat crizismul și celelalte forme așezise teoretice, ale neîncrederii în posibilitățile creatoare ale poporului, în forțele culturale progresiste. Îndrumarea partidului a însemnat pentru poeți nu numai demontarea tendințelor evazioniste, primelajoase dezvoltării poeziei, ci altragerea poezilor spre noi surse de inspirație — noi și mai ales vechi fecunde —, spre sursele de inspirație ale vieții; a însemnat îndrumarea și totodată posibilitățile oferite în mod generos creatorilor de a lua contact cu realitatea patriei și mai ales înarmarea ideologică cu înțelegere marxist-leninistă, despre lume; a însemnat abordarea problemei creației de pe pozițiile spiritului de partid.

Poeții au găsit în partid un prieten, un sfătuitor, un îndrumător, un conducător colectiv al mîinilor lor. Factor hotărîtor în evoluția poeziei noastre a fost însă sprînjind creațiile autentice, același pășind de spirit de partid, același care au militat pentru nou, a promovat tot ceea ce a fost mai pozitiv, mai înaintat, mai valoros în creația poezilor noștri.

Așa se face că asistăm, de pildă, la o dezvoltare — o spunem fără teamă — o dezvoltare fără precedent a poeziei de largă respirație, și o înflorire, mai ales în ultimii ani, a lirismului.

Referatul a vorbit apoi despre diferite împrejurări concrete, în care unii activiști ai frontului literar au folosit metode greșite în munca cu poezii, ca în cazul analizei unor poezii de Maria Banuș și Mihai Dragomir, înmărmurări ne care partidului în rezolvat în mod just, ajutînd dezvoltarea mai demnă a poeziei poezilor respectivi, valorificînd tot ce este înaintat, bun, în creația lor.

Amintind de ofensiva formalismului, a „crizișorilor”, desăvurate în primii ani după eliberare, referatul a arătat cum a fost dusă lupta pentru combaterea tendințelor dăunătoare poeziei, în paginile ziarelor îndrumate de partid, cum critici literari și poeți au demascat crizismul și celelalte forme așezise teoretice, ale neîncrederii în posibilitățile creatoare ale poporului, în forțele culturale progresiste.

Într-un geniu nu putem stabili o ierarhie, mai ales cu ajutorul melurii sau al purității genului. Amindouă exprimă în esență aceiași tematici. Fiecare dintre ele însă deține unghi.

Criteriul de apreciere îl dă măiestria artistică, înțelegînd prin această, așa cum știm, capacitatea de a înfățișa conținutul de idei și emoții ale oamenilor muncii de pe pozițiile ideologice ale clasei muncitoare, în imagini înalte, neteroiciale, pătrunse de spirit de partid.

Referatul a analizat cu exemple din poezia „Tudor din Vladimir” de Mihai Dragomir, „Intîmplări din marea răscălare” de Mihai Gheorghiu, și din poezie ale lui George Dan, felul cum elementul narativ, descriptiv sau elementul de cronicle, luă locul imaginilor dinamice, vii, dramatice.

Fenomenul nou, al înmulțirii poeziei epice, nu a înrănit avîntul literar al poezilor, a spus referentul.

Trebule spus chiar că una din caracteristicile poeziei, este că autorii „epici” sînt în același timp lirici.

Poemele mari înseși sînt amestecuri puternice de liric și epic, unele din ele fiind chiar poeme de stări de spirit, nu de întîmplări narate. El a exemplificat pe larg această afirmație, cu poezii ale lui Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Cicerone Theodorescu, Dan Deșliu, Victor Tulbure, Eugen Frunz.

Depășirile poezilor pe teren au generat de multe ori poezii epice și în special poezii „anecdoteice”. Dar, epicul a fost adesea redus la o anecdotă, la istorisirea unei întîmplări.

Exemple de bună utilizare a relațiilor împlinirii, a anecdotelor, au fost date în poezii ale lui Cicerone Theodorescu și Victor Tulbure.

În general, a spus referentul, contactul cu realitatea a fost alături poeziei noastre. Realitatea nu înseamnă numai evocarea uzinei sau ogorului colectivizat ca atare, ci prezența patetică în actualitate, luarea de atitudine față de problemele contemporane. Poezii pentru pace ale lui Mihail Beniuc, Eugen Jebeleanu,

Cicerone Theodorescu, Marcel Breslașu, Maria Banuș, Dan Deșliu, Eugen Frunz și alții sînt scintile fîcînte toamă în contactul cu această realitate.

Examinînd apoi poeme ca „Miscarea de revoluție” de A. E. Baconsky, ca semn al măreției viitorului, al fîcîrii armonioase a omului de mine, referentul a reliefat și lipsurile poemului constînd în redarea tehnice a imaginii muncitorului.

După cîteva exemple de prozaism în poezie, „Vără fierbinte” de Victor Tulbure și „În țig la Iași-1917” de Marcel Breslașu, referentul a trecut apoi la analiza unui alt gen de poezie care a dobîndit o nouă forță în acești ani.

În mod deosebit vreau să subliniez dezvoltarea unui alt gen, de asemenea nou în poezia noastră, acela al poeziei care s-a numit publicistică, agitatorică, poezia care răspunde direct, operativ, necesităților imediate ale construcției, ale luptei, așa despre care am putea spune că este angajată în jurul unei lozinci, în jurul unui cuvînt de ordine care fixează unele etape, momente din lupta noastră. Este o poezie de luptă inferioară. Malakovski a alins culmi ale acestui gen.

La noi, poezii publicistice bune au scris nu numai Dan Deșliu sau Frunz. (Mă gândesc de pildă la „Mesaj de luptă pentru Alfredo Varela” de Dan Deșliu sau „Nu-n slujbe divine” de Eugen Frunz). Poezia politică a devenit o armă a tuturor. Poemele împotriva războiului ale lui Mihail Beniuc, Eugen Jebeleanu sau Cicerone Theodorescu; ciclul despre festival al lui Radu Bouraeanu, primul adus partidului de Marcel Breslașu, poezia închinată Raymondului din „Marea răscălare” și altele altele. Sînt poezii publicistice și adevărate poezie în același timp. Spre acest fel de poezie publicistică trebuie să tindă poezii, nu spre o versificare scarabăidă impetivă, a necesităților luptei constructive, așa cum a păcătuit nu o dată Eugen Frunz. Primejdia care-l pîndește pe Eugen Frunz este vulgarizarea propriilor sale teme, propriilor sale aspirații pe care altă dată le realiza cu vervă și energie și care îl situau în primele rînduri ale liricii politice. Astfel, patriotismul socialist care adevăratul său apărare nu rareori îl gonit de suflu, ilustrativ. Ceea ce se întîmplă și cu Victor Tulbure în alt sens. Victor Tulbure, poetul cu un talent plin de spontaneitate, de o curvitate cristalină, de pîru de munte, pieteză și acuarele glorioase dar superficiale, ale naturii fără săle iar înflăcărul lui patristic scade în intensitate, rălește. Rezultatul e că sentimentalismul devine banal, patriotismul pare o simplă tradiție.

În continuare, referentul a trecut la cercetarea unor aspecte ale dezvoltării poeziei noastre, în drumul ei către realismul socialist, semnalînd principalele lipsuri care se manifestă pe acest drum. În diferite documente de partid, iar, în articolele din Congresul al II-lea al P.M.R., s-a arătat că direcția luptei noastre trebuie să se îndrepte în egală măsură spre combaterea rămaștelor ideologice burgheze, spre combaterea formalismului, și tot odată spre combaterea schematicismului, a didlismului.

În lupta împotriva formalismului s-au cîștigat succese însemnate care au atras în frontul nostru poezii prizoniere mult timp unora sau altora dintre capcanele decadenței burgheze.

Critica a ajutat și drept nu întotdeauna cu puterea de convingere și cu delicatețea necesară, pe Nina Cassian care a criticat volumul ei „La scara 1/1”, pe Cicerone Theodorescu ca și pe alții alții, în articolele de orientare mai generală, în „Scnteia”, ca și în presa noastră literară.

Essențial este că din această hățălie poezii noștri au cîștigat și au putut să se valorifice pe sine. Apropierea de popor, legătura cu viața, îmbrățișarea temelor celor mai fierbinți ale actualității, nu numai că au dat poporului armele ideologice necesare bătăliei sale, dar — acesta este cel mai important pentru literatură, pentru scriitorul personal —, le-a dat lui posibilitatea să se desopere pe ei înșiși.

Noi știm, și nu trebuie să avem deloc cuvinte mai puțin aspre, că am avut de înfruntat prusinea tendințelor proletariiste, manifestate în diferite forme la critici literari și chiar în poezia noastră.

Din dorința de a exprima noile realități, unii poeți s-au oprit năucii la vederea masinilor și și-au închis ochii înaintea oamenilor pentru a se exalta înaintea avalanșei tehnice.

Referatul a citat astfel de exemple în poezia lui Dan Deșliu, Eugen Frunz, A. E. Baconsky, George Dan, Victor Felga și alții — care au ajuns la nerăsuire, desigur, temele alacale de îar erau pline, bogate, stimulatoare de versuri majore.

Este probabil că la aceste nevăsite și-au spus cuvîntul și experiența restrînsă de viață a poezii și receptivitatea sa încă nedezvoltată, capacitatea sa încă puțin experimentată în înțelegerea sufletului omului nou, dar grație aceluiași hățălii dusă de către partid, primejdia tendințelor alacalelor de acest fel este acum clară tuturor poezilor.

Știm cu toții că în țara noastră se petrec fenomene decisive, de la industrializarea unor regiuni întregi, de la construirea de hidrocentrale, termocentrale — pînă la transformarea socialistă a agriculturii noastre. Inseamnă să nu fim poet contemporan dacă nu te interesezi de aceste aspecte ale realității.

Știm de asemenea că ar fi greșit, de neconștient să ne lipsim de o serie de aspecte ale realității noi. Essențial însă este să observăm în primul rînd omul-constructor al acestei noi realități, să reflectăm sufletul său, gîndurile și sentimentele sale. Lirismul poezilor noștri de frunte a dobîndit succese toamă cîntînd sen-

timentele acestor oameni, înscind adevărate izvoare pînă și în nuanțarea sentimentului.

Toluși poezii au mai rămas datorii în această direcție. Niciodată nu poți spune că ai cunoscut îndeajuns viața, întotdeauna îți rămîn de exprimat lucruri noi. Poetul adevărat este poetul care descoperă mereu aspecte noi. Partidul ne îndeamnă să cunoaștem cit mai profund oamenii muncii și să-l cîntăm. Poetul Szabadi Laszlo spunea într-un interviu: „Fiecare poet să scrie despre medii pe care îl cunoaște mai bine”. Lucru just. Dar trebuie să scrie despre medii pe care îl cunoaște și se străduiește să cunoască medii pe care sufletul omului nou, în starea oțelului topit, arde la roșu, altmîrii cu greu va putea să-l exprime liric vrodată.”

În afara acestor primejdii care pîndește creația poezilor, știm că poezia noastră — ca de altfel întreaga literatură — trebuie să dea hățălia împotriva didlismului și împotriva negativismului, aceste tendințe, care oricînd pare de antagonice nu ceva comun, ceea ce ne împiedică să cunoaștem cu adevărat viața. De unde provine didlismul, — poezia realității, descrierea roză a ei, fără nici o greutate, fără frămîntare, ca o simplă idilă, a mai fost discutat dar nu strică să-l reamintim: din cunoașterea superficială a realității.

Referatul a citat în acest sens cazul unor poezii de Victor Tulbure, Eugen Frunz, Veronica Porumbacu și Eugen Jebeleanu (în episoadele finale din „În satul lui Sahia”).

Trînd la cercetarea celelalte primejdi care pîndește pe poeți, referentul a arătat mai întii succese dobîndite de poezia noastră satirică în creații ale lui Marcel Breslașu, Cicerone Theodorescu, Tudor Măinescu, Nicolae Tașomir. Alții, sensul creator al satirei este datorit faptului că cele mai multe din ele sînt scrise de pe poziția nouă, combătînd vechiul dînastru nostru sau din afara noastră, și afirmînd propria noastră poziție. Astfel de poezii — și literatura satirică în general — înseamnă negativism.

Negativismul în forma lui brutală, dacă vrei clasică, constă în denigrarea categoric, răstăcirea a noului, nu este caracteristică pentru poezia noastră. S-ar putea vorbi doar de o variantă indirectă a acestei atitudini, în sensul că în poezia noastră, nu se afirmă cu putere nou. O asemenea stare de spirit o trădează în special poezii mai tineri. Amintesc cîteva nume, nu alt pentru a deschide o discuție asupra respectivelor poezii, ci pentru a arăta că este de datoria poezilor maturi, a generației consacrate să se preocupe de atmosfera existentă în rîndurile unora din poezii tineri și mai ales să ofere modele puternice de afirmare a noului.

Referentul s-a ocupat mai larg de o anumită atmosferă de apăsare, de tristete, lipsită de obiect, fără un izvor precis, atmosfera care respiră în unele poezii ale lui Nicolae Labis, ale Doinei Sălăjan și ale altor poeți tineri.

Ce concluzii să tragem de aici? a spus referentul. Că trebuie să zăgonim tristețea din sufletul omului și în general din sufletul omului. Ar însemna, firește, să-l mulțumim. Important însă pentru poet este adevărul pe care el însuși o ia față de propria stare sufletească.

Mihai Beniuc este atât de trist încît meditează moartea, chiar poate prea mult. Și în poezia Mariei Banuș găsim unora tristețe. Sînt stări sufletești care întovărășesc liric pe noi. Important este — și nu mai e nevoie să v-o dovedesc, — că și în cazul lui Mihai Beniuc și în cel al poeziei „La porțile raiului” decisivă este atitudinea finală bărbătească, încrederea în viitor, încrederea în continuitatea idealului său, în realizarea fie și de către generația viitoare a propriilor sale aspirații. Această dispoziție pe care am întîlnit-o printre tineri, este și altă mai caracteristică, cu cît de foarte multe ori este în artificele. Ea apare foarte adesea și ca o modă, ca o cale pentru a deveni „interesant” și aparte.

Alte sfîrșituri suspensive sale, referentul s-a ocupat de unele aspecte ale felului cum critica literară se ocupă de problemele poeziei.

Noi s-ar putea spune că în privința aprecierii creației poezilor noștri de către critici recoltăm numai bilanțuri pozitive. Poezia a împlîntat greutăți din partea criticilor literare. Revenușeră forței lirismului în genere nu s-a obținut ușor. Poemele lui Jebeleanu, de pildă, nu sînt nici azi apreciate la valoarea lor justă de unii critici. Unele volume nici nu s-au bucurat de atenția criticilor literare, cum ar fi volumul de poezii alese ale lui Cicerone Theodorescu, Baconsky, Radu Bouraeanu și alții, dar nici unele volume de poezii noi nu au stîrnit atenția criticilor.

Critica nu a ajutat pe poeți îndeajuns. Neînțelegerea sufletului cu spirit de partid, nu odată critica a procedat greșit. Combătînd pe drept proletulismul nu a știut să releve frumusețea manilor temei, să scoată în evidență, alt necesitatea socială pe care ele o reprezintă și pe puterea lor de atracție estetică; alte ori împotriva, au fost lăudate poezii slabe numai fiindcă ele corespund tematicii. Acesta a fost cazul poezii lui Eugen Frunz, în jurul căreia s-a răspîndit în anumite momente un fel de respect pînă de teamă. Fîcînd o critică fusesse critică la rîndul său pentru că nu știuse să analizeze chibzînt poezii lui Eugen Frunz, s-a creat între critici prejudecata că acesta trebuie încercat cu laude, indiferent de calitatea producțiilor sale.

De asemenea, nici pe Dan Deșliu nu l-a ajutat deloc prezentarea de către unii critici ca singurul reprezentant „oficial” al poeziei cu adevărat înaintate, ca poetul înzestrat cu cele mai puternice arme ale arsenalului nostru ideologic și decil „tabă” și el.

Realismul socialist nu poate fi apanjul unui singur poet.

Realismul socialist este departe de a presupune un singur stil, de a exclude originalitatea, de a impune o înțelegere mecanică, superficială a me-

toiei ce stă la baza noii literaturi, poate crede acest lucru. Faptul că unele poezii seamănă cu altele, atî de mult, încît poți combina strofe aparținînd la diverși autori și obține o poezie „unitară”, aceasta nu e vina metodei, ci a poezilor respectivi.

Realismul socialist este o metodă generală alimentată de spiritul de partid, care îți ajută să cunoști realitatea de pe o poziție înaintată și care îți cere, mai ales, să o ogîndești cu modul tău propriu de expresie. Lupta pentru originalitate cu orice preț este sterilă. Dar originalitatea se poate dovedi mai bine într-o literatură realist socialistă.

Să ne gîndim, de exemplu, la poezia lui Tudor Argezei. Poetul așit de original Tudor Argezei, a reușit ca dezvoltînd în tocmal stilul său specific, să ne ofere în ultimii ani poezii de înaltă calitate, demne de a fi îmbogățind și propria viziune, cîștigînd idei noi.

Mal este oare nevoie să dovedim că stilul aflat de energie, pînă la asprime al poezii lui Mihail Beniuc este alt de propriu poetului?

Mal este nevoie să reamintim că poezia lui Eugen Jebeleanu, aci sobră, aci impetuoză, nu seamănă cu aceea a lui Cicerone Theodorescu, care se caracterizează adesea printr-o familiaritate cînd mingioasă cînd veselă; că poezia Marlei

„Este adevărat, în general, că noi, și mai ales în ultimii ani, am cîntat mai mult sentimentele oamenilor trecute prin propriile noastre sentimente. Inși înflăcărarea oamenilor, în mixtura lor, în felul lor de a vedea lumea, în transformarea lor și în felul în care se transformă lumea, aceasta n-am cîntat-o. Este bine, incontestabil, ceea ce face Beniuc. Poezia lui în ceea ce are mai bun, reprezintă sentimentele unei ori din 1956 și nu din 1856, însă nu este suficient. Se cere să înțelegem oamenii noștri vii, trînd în mijlocul dezvoltărilor urașe de azi.”

Cu observații asupra specificului poeziei lirice, asupra meditației în poezie, a venit tot. Letiția Papu, criticînd caracterul „impersonal și lipsit de pasiune al unor poezii” și arătînd necesitatea adîncirii problematicii sentimentelor omului nou.

Criticînd unele maniere superficiale de lucru din munca redacțională a unor reviste literare, cu poezii, tot, Eblon a mai adus în discuție unele probleme și o seamă de propuneri, prînd sprîntarea dezvoltării literaturii în limba idă, din țara noastră.

Tînărul scriitor Nicolae Stoian s-a arătat în dezacord cu unele păreri care neagă sau își exprimă înflăcărarea față de poezia care au constituit începutul și o nouă tendință în dezvoltarea literaturii noastre noi.

Criticînd unele greșeli din munca cu tinerii talente, greșeli care au provocat lipsuri în orientarea și formarea lor, arătînd apoi caracterul obiectivist al teoriei eronate a „adevărului integral”, Nicolae Stoian a vorbit despre pasiunea cu care poetul trebuie să se îndrepte spre chipurile oamenilor noi și spre marile lor realizări, pe care le împlinesc învingînd cu eroism piedicile și greutățile ce le stau în cale.

La începutul cuvîntului său tov. Mihai Dragomir s-a referit la problema îndrumării tinerii generalii. Subliniînd faptul că niciodată nu am avut o literatură dezvoltată în țara noastră, nu s-a împlinit ca o generație altă de compoziție de tineri poeți să aibă la porțile poeziei, vorbitorul a insistat asupra necesității de a-i accorda totodată atenția și sprînjind necesar. Dar, după cum a relevat tov. Mihai Dragomir, acești tineri poeți nu sînt urmăriile îndeajuns pentru a putea fi sesizată drumul pe care-l parcurge fiecare pentru a-și găsi propria personalitate. Din această cauză se strecoară în rîndul tinerilor scriitori diferite tendințe care se manifestă și în poezia noastră în general, dar care mai ales la tineri se fac simțite. Este vorba anume de acele tendințe care nu sînt altceva decît urmăriile influențelor ideologice burgheze și pe care trebuie să le depistăm și le combatem și să arătăm că acești tineri poeți și nouă înșine de ce trebuie să ne ferim.

Arătînd că sînt o serie de tineri talenți, dornici de a contribui după posibilitățile lor la înflorirea poeziei noastre pe drumul realismului socialist, vorbitorul s-a referit la faptul că fiind insuficient ajutați să se orienteze, în unele din lucrările lor apare un soi de apăsîm dezgînat unori în versuri idilice sau confuze, altele pătrunse de iz deprimant. Referîndu-se la poezii publicate de N. Labis, G. Tomozil, Ion Gheorghie, Doina Sălăjan ș. a., vorbitorul a semnalat unele călății și îndreptările necesare în creația lor mai recentă atît din punct de vedere al abaterii de la propria originalitate artistică prin asimilarea excesivă a unor poezii dintre cele două războaie etc.

Înceind prima parte a intervenției sale vorbitorul a susținut încă odată necesitatea unui ajutor spiritic, prietenos, frășe, pe care scriitorii mai vîrstnici, mai bogăți în experiență, trebuie să-l dea cu generozitate celor mai tineri — speranța și viitorul literaturii noastre.

În continuare, tov. Mihai Dragomir a vorbit despre poezia politică, despre poezia publicistică, cum a numit-o referentul. În acest sens el a spus: „Din dragostea de a promova această poezie, am impresia că o tendință dîndu-se această denumire de poezie politică sau poezie publicistică, și dăm ca exemple ce ne aparțin linii au scris Deșliu și Frunz. Unii sînt timpniși să creadă că numai un anumit fel de poezie este poezie politică sau publicistică. Eu cred că, în primul rînd, poezie politică este orice poezie care merge pe drumul realismului socialist, iar termenul de poezie publicistică cred că este un termen destul de confuz. Nu știu dacă „lidice” de Eugen Jebeleanu este poezie politică, poezie lirică sau ce anume este. Știu însă că este poezie. Dar cînd încep să elicheiez încep să ne pierdem. E vorba însă tot de lirică și anume de cea pară a liricii, pe care n-am inventat-o apoi după 23 August, în care

avem tradiții glorioase, începînd de la Catina și de la Alcastră, fără să vorbim de Eminescu, fără să mai vorbim de Macedonski, de alții și chiar de Bacovia, care poate fi dat ca exemplu al unei poezii.

Deși și în această privință, conținutul tradiției și îmbogățirea tradiției pe linia creșterii spre realism socialist, fără îndoială că este un lucru pe care trebuie să-l facem, însă, în general, discuțiile despre acest fel de poezie nu trebuie; așa cum pe linia de a lămura poezia, așa cum în mare parte face și referatul, spunînd că poezie politică — publicistică — este o poezie care se adresează direct cititorilor, ogîndînd anumite evenimente, anumite fapte, etc.”

Vorbitorul a exemplificat părerile sale, referîndu-se la poezii lui Eugen Jebeleanu, Dan Deșliu ș. a. Încheiere, a luat cuvîntul tov. Maria Banuș care a dat o apreciere pozitivă al referatului citi și discuțiilor, arătînd că dezbaterile problemelor poeziei noastre actuale a confirmat încă odată faptul că frontul literar este oarecum o linie orientare, că scriitorii prîndu-se marile succese ale literaturii, succese obținute sub conducerea și îndrumarea permanentă a partidului. Acest fapt, a subliniat tov. Maria Banuș, e cu atât mai bine venit, cu cît în ultimul timp au existat încercări din partea unor elemente dușmănoase sau afiate unor influențe ideologice străine clasei muncitoare, de a nega rolul partidului în îndrumarea literaturii noi din țara noastră. „Una din căile de negare a îndrumării de către partid, care care a fost folosită de acești oameni, este aceea de a subestima realizările obținute de literatura noastră în anii regimului democrat-popular.”

Vorbitorul a combătut tendințele vorbitorului să scrie „precum și unele manifestări ale atitudinii liberaliste față de influențele ideologice burgheze. Vorbitorul a arătat în continuare că realismul socialist presupune dezvoltarea de stiluri și curente precum și dezvoltarea personalității scriitorului.

„Încheiere care ar fi genul în care am scris, indiferent care ar fi inclinațiile noastre personale, fie că scriem o poezie epică, o poezie lirică sau una satirică, potrivit personalității noastre și înclinațiilor noastre, totul este ca această poezie să corespundă năzuințelor mari ale poporului nostru, problemelor mari ale timpului nostru și să fie realizată la un nivel artistic alt mai ridicat.”

Vorbitorul s-a ocupat apoi de referatul prezentat considerîndu-l un bilanț făcut în sprînt construcție, care oferă un tablou general al realizărilor noastre în poezia din ultimii ani. Tov. Maria Banuș a subliniat ca o greșală a referatului faptul că nu s-a ocupat mai pe larg de creația tinerilor poeți. Referîndu-se la discuțiile purtate pe marginea referatului, vorbitorul a remarcat faptul că s-au ridicat probleme interesante, cum ar fi de pildă problema poeziei publicistice, a poeziei satirice, precum și probleme ale poeziei germane din R.P.R. Doasbit de înportantă — a precizat tov. Maria Banuș — a fost contribuția la discuție a lui Eugen Jebeleanu, care a subliniat însemnătatea spiritului de partid în literatură și a combătut pe acei care încercă să construiască o falsă periodizare a literaturii noastre de după eliberare.

În continuare, tov. Maria Banuș a insistat asupra necesității de a se discuta mai pe larg în presă problemele poeziei epice și ale poeziei lirice. Vorbitorul a considerat că nu poate exista o ierarhie între cele două genuri și că despărțirea genurilor nu poate fi făcută în mod absolut în practică, ele avînd un caracter mai melodic, didactic. Elementul epic și cel liric se întrepînză, iar în stadiul actual de dezvoltare a literaturii, nu poezii concepte un poem epic care nu se fie pătruns de lirism. Tov. Maria Banuș a spus că este greșit să fie îndemnați unii poeți să scrie poezii epice dacă aceasta nu corespunde chemării lor intime.

Vorbitorul a apreciat drept justă atitudine, criticînd înalt de partid, panfili la discuție față de tendințele de lămurire reciprocă și totodată față de unele manifestări de neacceptare a criticii.

Apoi a făcut unele considerații cu privire la contribuția pozitivă în cadrul discuției a unor vorbitori.

În concluzie, tov. Maria Banuș a arătat că plerarea secției de poezie a însemnat o contribuție reală în discuțiile care preced apropiatul Congres al scriitorilor, năgînd în același timp pe scriitorii pentru o dezvoltare eronată de pe pozițiile spirituale de partid, a problemelor importante ale literaturii, dezbateri care se desfășoară de la tribuna Congresului.

ÎN ÎNTIMPINAREA CONGRESULUI SCRITORILOR PLENARĂ SECȚIEI DE DRAMATURGIE

Joi, 31 mai 1956, în Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” a avut loc ședința plenară a secției de dramaturgie a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Discuțiile inițiate în pregătirea lucrărilor Congresului scriitorilor, au fost consacrate problemelor de voltură dramaturgică noastră în anii de după eliberare.

Referatul a fost expus de tov. Florin Tornea.

Referatul tov. FLORIN TORNEA

În introducerea referatului s-a ocupat de trăsăturile specifice ale genului dramatic.

Socotesc că o lăcășare a problemelor privind creația dramatică este și dificilă și înoperantă, dacă o privim din punctul de vedere al creației ca atare — a spus referentul.

Poziția dramatică este în același timp un domeniu subordonat artelor poetice în general, iar prin destinația ei artistică, aparține domeniului complex al artelor teatrale. Ea nu poate fi privită însă ca un trunchi hibrid. Revendicată cu deopotriviță justificare și de un domeniu și de celălalt, ea își pretinde nu mai puțin îndreptățit domeniul ei propriu de existență și de rodire.

Problemele creației dramatice pot însă fi cuprinse și dezlegate cu o privire care să nu neglijeze această specifică trăsătură de bază, dacă ele sînt considerate nu în sine, ci în raport cu rostul și misiunea ei în actualitate, cu funcția socială, gnosologică și transformatoare de care dispune și care dă naștere la zădărnici și în deosebi în zilele noastre s-a bucurat drama.

Problemele, multiple și felurite, pe care ni le oferă spre dezlegare, în studiul actual de dezvoltare, creația noastră dramatică, mi se par greu de înțeles întrucât ea nu este subordonată problemelor majore, în sfera cărora sînt incluse cerințele de ansamblu ale literaturii și artelor noastre, așa cum au fost formulate în Raportul de activitate al C.C. al P.M.R. la cel de al doilea Congres al Partidului: scriitorii și artiștii noștri sînt dăruiați poporului „operă demnă, prin conținutul lor de idei și prin forța lor artistică, de ocaz furtunoasă a transformărilor revoluționare pe care le trăiește Patria noastră”.

E firesc, de aceea, să ne punem statornic în ceea ce dorim să înțelegem și în ceea ce dorim să realizăm efectiv, întrebarea: e bine, e destul ce dorim și ce facem? Și este firesc ca, astăzi, cînd Partidul ne cheamă explicit să fim vrednici de marea operă ziditoare pe care o construim, să ne întrebăm: sîntem în măsură s-o facem? Ce zestre aducem cu noi? Ce bogăție de idei și cită forță artistică putem oferi, în stare nu numai să încete și să legene, dar mai că seamă să contribuie la ușurarea drumului, să măcară puțin de zbor și înnoie, să revoluționeze conștiința omului constructor al zilei de mîine?

Dramaturgia noastră este o dramaturgie tină — s-a născut și a crescut în condițiile și odată cu creșterea însăși a așezării revoluționare democrat-populare, marșor și pârșăși în luptele clasei muncitoare și ale Partidului, orientîndu-se și străduindu-se la îndemnul, sub oblăduirea și îndrumarea Partidului, să-și caute materialul necesar și capacitatea transfigurării artistice în clootirea vieții din jur, în ideologia Partidului, în concepția marxist-leninistă, prin metoda realismului socialist.

Acastă orientare îndemna pe scriitorul de teatru să spargă crusta unei viziuni de rîmă, oarbă și oarbătoare, pe care o avusese înainte asupra lumii și asupra vieții; să se rupă din cadrele strîmte în care îl silea să se miște drama burgheză, mărut individualistă, lipsită de perspective, stagnantă.

Acastă orientare a pus în fața scriitorului și la îndemna lui o avuție artistică brută ce era interesată, sau în orice caz, greu accesibilă altă dată: a pus în față marile probleme sociale, în plîntărea dramatică și în lupta cu trăsăile și se zăbe și le rezolvă — odată cu rezolvă — găsindu-și odată cu această rezolvare propriilor lui îndojeli și frîmțării.

Drama își regăsea, spre umirea bucurăoasă a scriitorului, sensurile mari, de mult pierdute, dar deodată mult potențate — de mator și participant activ la istoria societății.

Oameni nemălinții pînă acum în operele lor, conflicte de dimensiuni și de tensiuni pînă atunci neabătute, a căror substanță umană depășea prin semnificația și importanța tot ce se scrisese pînă atunci, aveau să populeze și să însulească operele.

Acastă presupune însă și revizuirea, pe măsura temelor noi de viață, și a semnificațiilor noi pe care le purtau cu ele, a metodelor și uneltelor artistice, o revizuire și o primenire a lor.

Oameni dintr-un noi nu va putea tăgădui astăzi cit de nespuse de greu, uncori parcă peste puțină, ne-a fost să realizăm în noi însine asemenea înnoie, — care nu trebuia să fie o înnoie mecanică, tehnică, formală — a darurilor noastre creatoare.

Creșteam în spiritul unei estetici de cabinet și a unei practici artistice pedrețate la haotic și confuz, la minor și superficialitate. Ne aflam încă în hășișurile pline de vechi și otrăvite ispite ale unei arte nu numai refractare, dar subliniat durămar, artă pe care voiam și ne era greu s-o facem și să i-o opunem cu mîndria unor învingători, așa cum cu mîndria unor învingători, apăreau făuritorii așezărilor noastre politice și sociale — muncitorii — în fața asupritorilor de ieri.

Ceram și ascultam avizi, de aceea, glasul Partidului. Artă este o noștare, artă este un verdict adus realității, artă este ideologie. Dar ne apropiam timid, stîngaci, de realitatea pe care eram chemați s-o cunoaștem.

Nu știam cum să judecăm această realitate și cit de aspru trebuie să fie verdictul nostru artistic și nu priveam în toată adîncime și importanța și mai puțin știam pînunde ideologia și clasei muncitoare ca substanță constitutivă a artei noastre.

În perspectiva unui drum care a lîmpezit în noi altele înclinate gînduri, îmi amintesc de zilele debutului nostru în drama noastră, în drama revoluționară, în drama cu care ne hotărîsem să însoțim lupta poporului, și clasei muncitoare, a Partidului.

Alexandru Șahighian a scris „Pen-

simea doamnei Stamate” și „Noaptea de la Giurgiu”; Aurel Baranga: „Vojaj în Noua Caledonie”; Mircea Stănescu: „Micii inferni”; Tudor Soimaru: „Furtun în Olimp”; Mihail Davidoglu: „Omul din Ceata”; Alexandru Kirilțescu: „Dictatorul”; „Michel Angelo”; „Nunții din Peruggia”.

Referatul dezbate pe larg aspecte caracteristice ale începutului dramaturgic noastre noi, manifestate în piese ca acestea.

Ceea ce este însă, după părerea mea, de mare însemnătate — a spus apoi referentul — este faptul că în conștiința dramaturgului pornit a se deslăsa de elisee burgheze, se deschisese viziunea unui conflict nou, puternic, viziunea conflictului de clasă. Acest conflict trebuia să-l poarte pe scriitor, cu tot balastul apăsător al unei experiențe lesne de înțelese, polivnic miștorilor, trebuia să-l poarte spre cercetarea felurilor manifestării și alitudinilor sociale ale omului, conflict pe care pînă atunci se simțise ispitit să-l conceapă desprins de orice conțințunță: îl constatare și-l creionase doar în relațiile biologice și psihologice, mai nicidecum concludent sociale.

Livrescul și imaginația pură se cereau abandonate. Încumetarea de a intra în viață, de a vedea, nu numai de a privi și încumetarea de a spune deschis ceea ce ai văzut, urma să ia locul livrescului, să ia locul aceluși stil manierat, sfios, ori parabolic, de care anevole puteau să se despartă dramaturgii, chiar în operele lor îndreptate critice.

Referentul cercetează din acest punct de vedere „Joi, roșie” de Marcel Blesahu, unul din primele succese ale dramaturgiciei noi.

Conflictul de clasă nu numai că împrumută un conțințun nou literaturii noastre dramatice, dar i-a dat pur și simplu viața de care, sub regimul temelor eterne, era lipsită. În locul unor ciocniri de dragul efectelor, apar frîmțările mari, reale ale vieții sociale.

Aceste frîmțări nu exclud, ba presupun — și chiar în mod explicit — frîmțările individuale, numai că, legat condiționat de societate, individul nu-și poate vedea rezolvate propriile probleme, străin, desprins de problemele și de rezolvarea marilor probleme sociale.

Individul este angajat în clootul vieții sociale iar visurile lui, lupta lui, prăbușirile, izbiturile lui nu pot fi înțelese în afara acestei stări angajate. Universul social și universul individual se înțeleg unul prin celălalt și se întregesc unul cu celălalt.

Pe aceste coordonate și pe valorificarea și însușirea celor mai înaltele pilde artistice pe care tradiția realismului purtat pînă la noi de un Alexandru, Hașdeu, Caragiale, Delavrancea, Davilla, deopotrivă cu preluarea continuatoare a acestora în anii grei ai „împotrivirii” cu preluarea unui Camil Petrescu, Tudor Mușatescu, A. Kirilțescu, G. M. Zamfirescu, M. Sebastian, în ceea ce ne-au dat mai bogat, mai realizat pe planul viziunii realiste a vieții; — pe aceste coordonate au putut să apară în anii noștri, anii de construcție avîntată a socialismului, dramaturgia Luciei Demetriuș, care încuspe ală dată prin a-și căuta substanța în aspectele mărunte, cu semnificația vagă a vieții; dramaturgia lui Baranga, care încuspe cu viziunile Noii Caledonii; dramaturgia lui M. Davidoglu din Ceata, alădată, ceea ce îi oferea mai mult latură de interes mistice, dramaturgia lui Camil Petrescu, care-și alăță ală adonță calitativ altele cu realitatea și cu înțelegerea destiniului vieții populorului decît arătase că le are în epoca ultimelor lui drame dinaintea eliberării; dramaturgia lui Laurențiu Fulga, dramaturgia primilor ogînditori ai realităților vromurilor de astăzi.

Anii primului plan de stat și ai primului nostru cincinal au schimbat cu totul fața țării, au dinamizat și revoluționat conștiințele.

Scriitorii nu putea rămîne în afara acestor învolburări creatoare. Au fost ca surpriza unei noi nașteri. În aceste condiții „Cumpăna” Luciei Demetriuș, „Mîinii” lui Davidoglu „Tărăbașii” lui Baranga, „Băieșescu” a lui Camil Petrescu — au constituit nașterea unei noi dramaturgii și noua naștere a dramaturgilor noștri.

Asemenea surprize au avut să trăiască, cu satisfacție în creația lor nouă de a lungul acestor citiva ani de democrație populară, mulți alți scriitorii din vechea generație educată la școala anilor dinaintea eliberării: Alexandru Kirilțescu, Victor Eftimiu, Mircea Stănescu, Tudor Soimaru, Lascăr Sebastian, Ionel Lazaroneanu și alții.

Cultura făcută de acținea pe platformă nu poate fi explicată fără să fie pusă în seama ecoului stîmț în ei nu numai de realitățile noi în care trăiau, dar mai cu seamă de glasul îndrumător al Partidului, statornic, aproape de intențiile și de realizările lor.

Succesele „bătrînilor” — și le spunem „bătrînii” fără malicie — au prins repede să fie concurate de cele ale tinerilor Ana Novac, Maria Folea, Val. Luca, Al. Sever, porniți să scrie fără privera derutantă a vreuinei deprinderi vechi artistice, neaderente la concepțiile și modul nostru de viață, la simțul realității și vieții. Acținea au venit educați de partid în viața noastră teatrală. Ei sînt expresia vădită a unei realități care ne îndreptățește să judecăm astăzi cu încredință dramaturgia către care ne auziam acum 12 ani cînd dîntii îndreptățe și în lumina perspectivelor de creștere, de dezvoltare a vieții populorului nostru, să-i căutăm posibilitățile proprii de dezvoltare.

Îl împedează exigențele noastre sînt îndreptățite. Ele sînt deopotrivă de ordinul cantității și de ordinul calității.

Sînt însă astăzi, în acest moment care se pune cu acuitate problema saltului calitativ al dramaturgiciei

noastre, o seamă de spirite care vor să steargă cu buretele tot ceea ce s-a realizat și din ce s-a realizat și binele și răul din el. El au față de întreg drumul nostru creator în domeniul artei o privire disprețuitoare, negativistă.

Ca un exemplu concludent, care demunță și risipește aprecierile nihiliste, referatul prezintă succesele decădente dramaturgice originale.

Unul urăsc acestor lucrări dramatice, raportat la o vreme nu prea îndepărtată — abia dacă au trecut de atunci 12 ani — cînd reprezentarea unei piese rominești era o cucerire, un eveniment, mi s-a părut de dreptul și socotesc pe bună dreptate, impresionant — a spus referentul.

El arată tematica bogată a pieselor „Horia” de M. Davidoglu, „Torișorul Roșu” de Vladimir Colin, „Inima noastră” de Valeriu Luca, „Boieri și țărani” de Al. Sever, „La ora 6” de Petru Dumitriu și Sonia Filip, „Citadela sărămată” de Horia Lovinescu, „Preludiu” și „Familia Kovacs” de Ana Novac, „Zile obșnute” ale Luciei Demetriuș constituie o familie de lucrări dramatice simptomatice.

Firește, toate aceste lucrări nu pot ignora și nu ignorază prezența activă, transformatoare a elementelor de bază ale societății noastre actuale: muncitorul, partidul, liniile directoare și perspectivele pe care clasa muncitoare și partidul le imprimă și le deschid în fața individului, ca și în viața socială. Prezența lor este însă îndobosește ilustrativă, anexată mai mult decorativ și declarativ, mai mult concesiv, decît concludiv, în lucrările de care vorbim.

Referatul se ocupă apoi de unele probleme, specifice ale dramei istorice și comediei satirice. Un capitol însemnat este dedicat cauzelor insucceselor în dramaturgie.

Cauzele necunoașterii realității, dincolo de cauzele personale ale fiecărui dintre noi, cu cred că pot fi puse și pe seama unei greșite înțelegeri a sarcinii tematică care ni se pune ca dramaturgii, și în general ca scriitorii — a spus referentul.

Cînd cercetăm începuturile dramaturgiciei noastre noi — „temele vieții sînt temele noastre” — e lozincă pe care n-o putem ocoli fără a ocoli în ceașă menirea noastră scriitoricească. Această lozincă conținea în ea un îndemn și astăzi valabil. Ea venea însă, arătîndu-ne conțințun lucrărilor ce trebuie să înțelegăm, izolată, desprinsă de leul în care acest conțințun se cerea încheșat.

Aruncînd oprobriul peste tot ceea ce am realizat pînă astăzi prin scrierile noastre, pînă la totuși de scrierile către care se îndreaptă și crește întreaga viață a poporului, disprețuim nihilist de ultimă oră care dă țiroale, unora, nu e o tentativă de a minji numai truda creatoare a scriitorilor noștri, a tuturor; e tințește mult mai departe: să aducă mai înfiu o lîrzie confirmare a crizismului de ieri, și lînd în brațe libertatea de a critica, să transforme această libertate în liberalism și în libertarism, iar critica în prilej de a semăna confuzii, diversii în rîndurile intelectualelor, diversii în sfîrșiri prin a câștiga teren pentru defăimarea și respingerea îndreptării pe care Partidul a dat-o o dată și nu se poate opori să o dea oamenilor de artă, ca și oamenilor muncii, și muncii acestora.

Oameni nu se gîndește să ascundă lipsurile noastre — a spus referentul. — Dar nici o slăbiciune, nici o deficiență în realizările noastre nu poate umbri valorile efective pe care aceste realizări le conțin. În polida lipsurilor și slăbiciunilor, numele unor opere dramatice și ale unor eroi dramatici aparținînd dramaturgiciei noastre, rămîn impunătoare și reprezentative și în măsură să o lere o imagine de ansamblu definitoare a stăruinței, a valorii și specificității acestei dramaturgiciei.

Cine poate tăgădui puterea emoțională și cine poate uita cu ușurință figurile unui Anton Vadu („Cumpăna”), comunistul la care dragostea pentru cauza patriotică a Partidului — înfrîng sentimentele lui de părinte față de fier răcit, alunecat definitiv pe panta alianței cu dușmanii clasei muncitoare? — figura lui Petru Arjoacă („Cetea de foc”), bătrîmul torjor „prima lui”, care crește la conștiința înaltă muncitorească în focul unei cumplite încercări, a celui mai cumplite încercări pe care i-a prilejuit-o vreedată viață? — figura lui Mihail Buznea și a Mariel Buznea („Pentru țerțelele populorului”), peste care nici o bestialitate a dușmanului de clasă nu poate cădea ca să-i înduplece, să-i facă să șovăie în dîreținea lor par-tințun, în credința și convingerile lor? — figura lui Neagu S. Neagu („Ziua cea mare”) care trăiește și se cheltuește eroic pentru stringerea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, pentru realizarea revoluției în viața steapă de bucurii a țărănimii muncitoare de ieri; pe Spiridon Biserică („Miellul turbat”) și pe Maier Braier în care duhul blîndeții se asociază cu dîreținea de luptător; pe doctorul Murgu („Oameni de azi”) și pe Adam, intelectualul care creșc în ei înșiși, alășși și luptă pentru fericierea populorului; pe bunica spavîntă din „Citadela sărămată” și pe Margit din „Familia Kovacs”, acea femeie care se trezește la realitate și la necesitatea unei prezențe luptătoare în viață, după ce și-a irosit o viață întreagă elanurile, credințele, într-o cloacă mic burgheză... — pe alții eroi noi, născuți și creșcuți în volbură înălțătoare a anilor noștri, constructori ai socialismului.

Referatul analizează pe larg conțințunul social-istoric inovator al noii dramaturgiciei, după care trece la unele aspecte negative din dramaturgia noastră.

Cu toate succesele dobîndite, — a spus referentul — dramaturgia noastră se află în ansamblu ei, în întîrziere și față de îndemnul și de ogînditorie în timp și față de rosturile de viață, a visurilor și de lanțurilor constructive ale poporului și față de cerințele artei.

Pornită spre zăgrăviră aspectelor mari, centrale, esențiale, caracteristice ale acestei vieți, spre înălțarea sufletului și fațetei luptătoare, ziditoare a omului, care dau cu

loare, și sens geografiei spirituale a țării respective muncitorilor, comunistilor, — nu ne aflăm la acel centru nod al realităților noastre, a junglă astăzi cu excepții, bună seama — nu dîntre șco, mai puțin vrednică a fi preluate — pe plan artistic, la dezbateră insistenț susținută a unor probleme și la înfășurarea cu osiere a unor aspecte, care, deși aparțin structural momentului nostru istoric, sînt totuși probleme și aspecte periferice.

Intr-adevăr, făcînd un tur de orizont, cit de fugar asupra peisajului nostru dramatic foarte recent, constatăm că o seamă de dramaturgii se simt atrași cu predilecție spre problema descompunerii micii și marii burghezii, spre frîmțările specifice ale intelectualului, spre problema trecerii spre socialism a anumitor elemente avansate din tabăra intelectualității și de acea soi.

„Citadela sărămată”, „Familia Kovacs” și, în ultimul moment, „Zile obșnute”, „Treii generații” ale Luciei Demetriuș constituie o familie de lucrări dramatice simptomatice.

Firește, toate aceste lucrări nu pot ignora și nu ignorază prezența activă, transformatoare a elementelor de bază ale societății noastre actuale: muncitorul, partidul, liniile directoare și perspectivele pe care clasa muncitoare și partidul le imprimă și le deschid în fața individului, ca și în viața socială. Prezența lor este însă îndobosește ilustrativă, anexată mai mult decorativ și declarativ, mai mult concesiv, decît concludiv, în lucrările de care vorbim.

Referatul se ocupă apoi de unele probleme, specifice ale dramei istorice și comediei satirice. Un capitol însemnat este dedicat cauzelor insucceselor în dramaturgie.

Cauzele necunoașterii realității, dincolo de cauzele personale ale fiecărui dintre noi, cu cred că pot fi puse și pe seama unei greșite înțelegeri a sarcinii tematică care ni se pune ca dramaturgii, și în general ca scriitorii — a spus referentul.

Cînd cercetăm începuturile dramaturgiciei noastre noi — „temele vieții sînt temele noastre” — e lozincă pe care n-o putem ocoli fără a ocoli în ceașă menirea noastră scriitoricească. Această lozincă conținea în ea un îndemn și astăzi valabil. Ea venea însă, arătîndu-ne conțințun lucrărilor ce trebuie să înțelegăm, izolată, desprinsă de leul în care acest conțințun se cerea încheșat.

Aruncînd oprobriul peste tot ceea ce am realizat pînă astăzi prin scrierile noastre, pînă la totuși de scrierile către care se îndreaptă și crește întreaga viață a poporului, disprețuim nihilist de ultimă oră care dă țiroale, unora, nu e o tentativă de a minji numai truda creatoare a scriitorilor noștri, a tuturor; e tințește mult mai departe: să aducă mai înfiu o lîrzie confirmare a crizismului de ieri, și lînd în brațe libertatea de a critica, să transforme această libertate în liberalism și în libertarism, iar critica în prilej de a semăna confuzii, diversii în rîndurile intelectualelor, diversii în sfîrșiri prin a câștiga teren pentru defăimarea și respingerea îndreptării pe care Partidul a dat-o o dată și nu se poate opori să o dea oamenilor de artă, ca și oamenilor muncii, și muncii acestora.

Oameni nu se gîndește să ascundă lipsurile noastre — a spus referentul. — Dar nici o slăbiciune, nici o deficiență în realizările noastre nu poate umbri valorile efective pe care aceste realizări le conțin. În polida lipsurilor și slăbiciunilor, numele unor opere dramatice și ale unor eroi dramatici aparținînd dramaturgiciei noastre, rămîn impunătoare și reprezentative și în măsură să o lere o imagine de ansamblu definitoare a stăruinței, a valorii și specificității acestei dramaturgiciei.

Cine poate tăgădui puterea emoțională și cine poate uita cu ușurință figurile unui Anton Vadu („Cumpăna”), comunistul la care dragostea pentru cauza patriotică a Partidului — înfrîng sentimentele lui de părinte față de fier răcit, alunecat definitiv pe panta alianței cu dușmanii clasei muncitoare? — figura lui Petru Arjoacă („Cetea de foc”), bătrîmul torjor „prima lui”, care crește la conștiința înaltă muncitorească în focul unei cumplite încercări, a celui mai cumplite încercări pe care i-a prilejuit-o vreedată viață? — figura lui Mihail Buznea și a Mariel Buznea („Pentru țerțelele populorului”), peste care nici o bestialitate a dușmanului de clasă nu poate cădea ca să-i înduplece, să-i facă să șovăie în dîreținea lor par-tințun, în credința și convingerile lor? — figura lui Neagu S. Neagu („Ziua cea mare”) care trăiește și se cheltuește eroic pentru stringerea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, pentru realizarea revoluției în viața steapă de bucurii a țărănimii muncitoare de ieri; pe Spiridon Biserică („Miellul turbat”) și pe Maier Braier în care duhul blîndeții se asociază cu dîreținea de luptător; pe doctorul Murgu („Oameni de azi”) și pe Adam, intelectualul care creșc în ei înșiși, alășși și luptă pentru fericierea populorului; pe bunica spavîntă din „Citadela sărămată” și pe Margit din „Familia Kovacs”, acea femeie care se trezește la realitate și la necesitatea unei prezențe luptătoare în viață, după ce și-a irosit o viață întreagă elanurile, credințele, într-o cloacă mic burgheză... — pe alții eroi noi, născuți și creșcuți în volbură înălțătoare a anilor noștri, constructori ai socialismului.

Referatul analizează pe larg conțințunul social-istoric inovator al noii dramaturgiciei, după care trece la unele aspecte negative din dramaturgia noastră.

Cu toate succesele dobîndite, — a spus referentul — dramaturgia noastră se află în ansamblu ei, în întîrziere și față de îndemnul și de ogînditorie în timp și față de rosturile de viață, a visurilor și de lanțurilor constructive ale poporului și față de cerințele artei.

Pornită spre zăgrăviră aspectelor mari, centrale, esențiale, caracteristice ale acestei vieți, spre înălțarea sufletului și fațetei luptătoare, ziditoare a omului, care dau cu

loare, și sens geografiei spirituale a țării respective muncitorilor, comunistilor, — nu ne aflăm la acel centru nod al realităților noastre, a junglă astăzi cu excepții, bună seama — nu dîntre șco, mai puțin vrednică a fi preluate — pe plan artistic, la dezbateră insistenț susținută a unor probleme și la înfășurarea cu osiere a unor aspecte, care, deși aparțin structural momentului nostru istoric, sînt totuși probleme și aspecte periferice.

Intr-adevăr, făcînd un tur de orizont, cit de fugar asupra peisajului nostru dramatic foarte recent, constatăm că o seamă de dramaturgii se simt atrași cu predilecție spre problema descompunerii micii și marii burghezii, spre frîmțările specifice ale intelectualului, spre problema trecerii spre socialism a anumitor elemente avansate din tabăra intelectualității și de acea soi.

„Citadela sărămată”, „Familia Kovacs” și, în ultimul moment, „Zile obșnute”, „Treii generații” ale Luciei Demetriuș constituie o familie de lucrări dramatice simptomatice.

Firește, toate aceste lucrări nu pot ignora și nu ignorază prezența activă, transformatoare a elementelor de bază ale societății noastre actuale: muncitorul, partidul, liniile directoare și perspectivele pe care clasa muncitoare și partidul le imprimă și le deschid în fața individului, ca și în viața socială. Prezența lor este însă îndobosește ilustrativă, anexată mai mult decorativ și declarativ, mai mult concesiv, decît concludiv, în lucrările de care vorbim.

Referatul se ocupă apoi de unele probleme, specifice ale dramei istorice și comediei satirice. Un capitol însemnat este dedicat cauzelor insucceselor în dramaturgie.

Cauzele necunoașterii realității, dincolo de cauzele personale ale fiecărui dintre noi, cu cred că pot fi puse și pe seama unei greșite înțelegeri a sarcinii tematică care ni se pune ca dramaturgii, și în general ca scriitorii — a spus referentul.

Referatul arată primejdia simplificării conflictelor vieții, analizînd piesele „Tărăbașii” de Aurel Baranga și „Lumina de la Ulm” de Horia Lovinescu.

Artă și drama în deosebi, cere selectare, esențializare, surprindere semnificativă și caracteristică din realitate — arată în continuare referentul. Aglomerare de situații, de aspecte ale realității, nu trebuie pusă numai pe seama unui moment astăzi depășit, în care înfășurarea realității era înțeleasă ca prezentarea de-avalma și totală a aspectelor pe care ea le putea înfășșa.

Dar chiar eliberați de această predilecție bucheristă în reflectarea realității, noi am rămas multă vreme tributari unui punct de vedere care pretindea să privim realitatea în aspectele ei imediate, așa cum nu se oțără, deși se tot vorbea despre esențial, despre semnificativ, despre tipic.

Am fost codăși în fața faptului divers, cum spune criticul sovietic Nedovșin, și din acest motiv n-am știut să distingem în modul cel mai înalt problemele actualității, problemele centrale și esențiale ale actualității, de formele de viață pe care ni le oferea circumstanțele imediate, diurnul, oportunitul.

Am vechet astfel mai mult la ceea ce era întîmplător și trecător și am lăsat să treacă pe lîngă noi ceea ce efectiv era caracteristic unui loc, unui moment din istoria devenirii noastre.

Era, fără îndoială, pe lîngă o falsă înțelegere a ideii de reflectare a realității, și o slăbă pregătire ideologică din partea noastră. De aci greșeli de toată ordinea, neștiința de a duce la capăt o idee, de a lîmșa o idee și de conțințun.

Referentul a insistat apoi asupra deficiențelor care proveneau din cauza unei înțelegeri dogmatice, false a luptei de clasă în societatea noastră. Din ciocnirea forțelor de clasă sau din ciocnirea forțelor în general ale vechiului și noului — a spus referentul — noi calculam dinainte și creionam dinainte conflicte hibride, străine de adevărul vieții, străine de complexitatea procesului de desfășurare a luptei de clasă și de complexitatea ei implicații în viața personală a indivizilor și a societății.

În lupta de clasă, firește, izbîndă revine în mod obiectiv noului, așa dar muncitorilor, partidului. Dar pentru că ne era lîmpece această izbîndă finală, socotem că ea se

Progresul considerabil realizat de literatura dramatică în cei 12 ani de la eliberare a constituit începutul intervenției noi, Al. Șahighian. Vorbitorul a ridicat apoi problema dezvoltării și încurajării stilurilor și curentelor multiple în dramaturgie. Aceasta ar da posibilitatea autorilor dramatici să cuprîndă viața în toată lăptea ei, sub diverse aspecte. Ocupîndu-se de problema satirei, vorbitorul a spus că scriitorul, fiind critic al vieții, trebuie să înțelegă, să înțelegă tot ce l se înțelege în față inclusiv laturile negative ale realității. Combaterea fenomenului negativ trebuie făcută însă în totdeauna de pe poziții înaintate. Vorbitorul a ilustrat printr-un exemplu concret existența încă a unei mentalități înapoiate, individualiste, la unii oameni care, în general, sînt considerați oameni înaintați.

Tov. Tudor Șoimaru a amintit mai întîi cîteva din greutățile pe care trebuia să le întîmpine un autor dramatic în trecut, evidențînd cultura radicală realizată în anii noștri, datorită politici înțelepte a Partidului Muncitoresc Român. Vorbitorul a subliniat marea înflorire a activității teatrale, marile posibilități de afirmare pe care le au dramaturgii noștri în anii regimului de democrație populară.

Lînd cuvîntul, tov. N. Moraru a combătut lipsa de teme a unor afirmații calomnioase cu privire la literatura noastră nouă, afirmații care urmădesse a desconsidera și ponegririle ei. El a atras atenția asupra marilor succese dobîndite de literatura noastră, în general, și de dramaturgie în special, în anul regimului democrat-popular.

Ocupîndu-se de procesul de dezvoltare a dramaturgiciei noi, vorbitorul a avut în vedere și greutățile și insuccesele, precizînd că alți realizări cit și lipsurile dramaturgiciei nu trebuie judecate din perspectiva unor anumite stagnații, ci dintr-o perspectivă mai largă, istorică.

Apredînd referatul prezentat de tov. Fl. Tornea ca o expunere interesantă, valoroasă, creatoare, care a ridicat multe probleme, pregătînd atmosfera necesară unui schimb viu de păreri, vorbitorul a finit să facă unele precizări și completări. El a arătat că marile transformări revoluționare petrecute în țara noastră au creat noi condiții pentru marea scriitorului și totodată au creat un univers întreg de probleme, de teme unane, de fenomene noi care se cer imediat descrise și înfășșate.

Vorbînd despre ajutorul acordat de către partii literaturii, tov. N. Moraru s-a referit la înarmarea scriitorilor cu îndreptura marxist-leninistă care a luminat ca un puternic proiecter însăși viața, și a dat scriitorului aceluși puternic mijloc pentru a privi mult mai adînc în realitatea inconștientă, posibilitatea de a înțelegi mult mai repede fenomenele care au avut loc.

El a criticat referatul pentru faptul că nu a analizat mai profund fenomenul artistic, diversele piese aparute în această perioadă, șub raportul specificității genului. Tov. N. Moraru a precizat că în legătură cu o piesă trebuie să se discute nu numai problematica, ci și felul cum mesajul ideologic al piesei se transmite spectatorului.

În continuare vorbitorul a combătut teza „adverbului integral”, a adevărului înțeles metafizic, teză care circula printre unii scriitori și care preconizează o fotografiere a realității și nu o redare artistic

IN INTIMPINAREA CONGRESULUI SCRIITORILOR

De vorba cu NAGY ISTVAN

(Urmare din pag. 1-a)

cu toții ca membri ai unei singure familii. Tocmai pentru că venim...

spirit comunist, cu o etică nouă, n-a fost ușoară, dar ne-a călăuzit să realizăm unele succese frumoase...

Cind îți-am comparat colaborarea noastră frățească, cu o căsătorie, nu am exagerat. E vorba așa...

Eu cred că preocuparea comună pentru atingerea acelorși feluri, continuitatea tradițiilor noastre...

— Și cum considerați că a răspuns literatura maghiară din R.P.R. acestor cerințe?

— Intrucît mi se pare de mare importanță această chestiune, am să-mi îngăduiesc un răspuns mai larg.

— În literatura maghiară din Transilvania s-au înfruntat, între cele două războaie mondiale două direcții: una patriotardă, ce are...

— Inca de la clasiicii noștri Jokai Mor, Mikszthaz Kálmán, Moricz Zsigmond...

— Desigur, dar n-ai putea-o face fără să amintesc faptul că un rol de seamă l-au avut în acest sens publicările literare „Utkun” și „Jósz Szó”...

— Aș aminti, pentru contribuția lor pozitivă, pe Földes Laszlo, Sóni Pál, Marosi Peter, Szabedi Laszlo, Hajdu György...

— În încheiere îmi exprim mulțumirea noastră a scriitorilor maghiari, pentru condițiile optime de lucru...

— Nagy Istvan nu a amintit de rolul său... (1938) sau de rolul „Popozi-tionier” (1942) în cărțile eroi sunt români...

— Dar numai unul? Oare poezia lui Horváth Imre s-ar mai fi eliberat din cătușele decadențismului, de n-ar fi fost partidul care...

— Rolul conducător al partidului în

De vorba cu AUREL BARANGA

(Urmare din pag. 1-a)

bani, femeia întreținută și amantul cu... „humor” și „fantezie”.

— Tematica noastră s-a impus ca o tematică a vieții, a luptei, a greutăților ce trebuie învinse...

— Nu aș putea spune că idolismul s-a manifestat în rindurile noastre ca o teorie sau concepție fundamentată ideologic...

— Dacă ai vrea să ilustrezi... — Știu. Dorești exemple. Am să mă refer în primul rând la scrierile mele. Pomenesc adesea de intervenții...

— Pleați, asadar, pentru o tematică bogată, vie, actuală...

— Iată-mă că te interrup: nu pledez eu. Pledează spectatorii noștri și nu de astăzi. Îndărăt cu cinciseci ani...

— Acest public nou, generos, gata să-ți acorde la început un credit nemeritat, cere, și nu de astăzi, o tematică largă și cuprinzătoare.

— S-a vorbit mereu despre greutățile înfășurării pe scenă a omului nou...

— Răspunsul a fost dat de altele ori și bănuiesc că nu pot da un altul. Ca să descrii „nou”...

— Există însă aspecte mai generale, mai periculoase? — Cred că există, sau mai degrabă a existat o primejdie a descoperirii vieții în nevederea culorii șerpe...

— Din nou, deci, despre documentare...

— Nu. Fiindcă termenul nu mi se pare suficient de cuprinzător. Dacă vrei, e vorba și de documentare.

— Există o serie de condiții. O serie de scriitori nenuțușorii, și pe drept cuvânt, de șablonizarea onora din conflicte...

— Societăți că lipsurile pieselor noastre pot fi explicate doar prin insuficienta cunoaștere a vieții? Nu există cumva și alte cauze?

— Dezbaterele Congresului vor trebui să caute a da răspuns la o sumedenie de întrebări. În ce mă privește...

— Se vede de asemenea că nu trecem cu ușurință peste influențele ideologice burgheze în concepția despre viață și

studierii vieții și a prezentării ei într-un mod complex, adică răscolitor, ai alunecat pe panta creării unor lucrări care departe de a ilustra realitatea...

— Răspunsul decurge logic. Necunoașterea vieții, influențate concepțiilor străine și acelor teorii plătite dogmatice...

— Dacă ai vrea să ilustrezi... — Știu. Dorești exemple. Am să mă refer în primul rând la scrierile mele.

— Pleați, asadar, pentru o tematică bogată, vie, actuală... — Iată-mă că te interrup: nu pledez eu. Pledează spectatorii noștri...

— Acest public nou, generos, gata să-ți acorde la început un credit nemeritat, cere, și nu de astăzi, o tematică largă și cuprinzătoare. El măntuiește ca pe scena să se oglindescă din nou viziunile noastre...

— S-a vorbit mereu despre greutățile înfășurării pe scenă a omului nou. În ce constau după părerea d-voastră aceste dificultăți?

— Răspunsul a fost dat de altele ori și bănuiesc că nu pot da un altul. Ca să descrii „nou”...

— Există însă aspecte mai generale, mai periculoase? — Cred că există, sau mai degrabă a existat o primejdie a descoperirii vieții în nevederea culorii șerpe...

— Din nou, deci, despre documentare...

— Nu. Fiindcă termenul nu mi se pare suficient de cuprinzător. Dacă vrei, e vorba și de documentare.

— Există o serie de condiții. O serie de scriitori nenuțușorii, și pe drept cuvânt, de șablonizarea onora din conflicte...

— Societăți că lipsurile pieselor noastre pot fi explicate doar prin insuficienta cunoaștere a vieții? Nu există cumva și alte cauze?

— Dezbaterele Congresului vor trebui să caute a da răspuns la o sumedenie de întrebări. În ce mă privește...

— Se vede de asemenea că nu trecem cu ușurință peste influențele ideologice burgheze în concepția despre viață și

tudinea defăimătoare față de realitatea nouă. — Exact. Atunci când critica împotriva a tot ce mai constituie o înrădăcinare în realitate...

— Să ne îndăjduim că viitoarele opere... — Să le spunem deocamdată lucrări. Nu înțelegi? Iată vreau să spun aici, cu acest prilej...

— Dacă ai vrea să ilustrezi... — Știu. Dorești exemple. Am să mă refer în primul rând la scrierile mele.

— Pleați, asadar, pentru o tematică bogată, vie, actuală... — Iată-mă că te interrup: nu pledez eu. Pledează spectatorii noștri...

— Acest public nou, generos, gata să-ți acorde la început un credit nemeritat, cere, și nu de astăzi, o tematică largă și cuprinzătoare.

— S-a vorbit mereu despre greutățile înfășurării pe scenă a omului nou. În ce constau după părerea d-voastră aceste dificultăți?

— Răspunsul a fost dat de altele ori și bănuiesc că nu pot da un altul. Ca să descrii „nou”...

— Există însă aspecte mai generale, mai periculoase? — Cred că există, sau mai degrabă a existat o primejdie a descoperirii vieții în nevederea culorii șerpe...

— Din nou, deci, despre documentare...

— Nu. Fiindcă termenul nu mi se pare suficient de cuprinzător. Dacă vrei, e vorba și de documentare.

— Există o serie de condiții. O serie de scriitori nenuțușorii, și pe drept cuvânt, de șablonizarea onora din conflicte...

— Societăți că lipsurile pieselor noastre pot fi explicate doar prin insuficienta cunoaștere a vieții? Nu există cumva și alte cauze?

— Dezbaterele Congresului vor trebui să caute a da răspuns la o sumedenie de întrebări. În ce mă privește...

— Se vede de asemenea că nu trecem cu ușurință peste influențele ideologice burgheze în concepția despre viață și

supravețuirii a vechiului în viața economică și în mentalitatea lor...

— Înțelegi? Iată vreau să spun aici, cu acest prilej, un lucru pe care înțeleg să-l comunic de multă vreme...

— Dacă ai vrea să ilustrezi... — Știu. Dorești exemple. Am să mă refer în primul rând la scrierile mele.

— Pleați, asadar, pentru o tematică bogată, vie, actuală... — Iată-mă că te interrup: nu pledez eu. Pledează spectatorii noștri...

— Acest public nou, generos, gata să-ți acorde la început un credit nemeritat, cere, și nu de astăzi, o tematică largă și cuprinzătoare.

— S-a vorbit mereu despre greutățile înfășurării pe scenă a omului nou. În ce constau după părerea d-voastră aceste dificultăți?

— Răspunsul a fost dat de altele ori și bănuiesc că nu pot da un altul. Ca să descrii „nou”...

— Există însă aspecte mai generale, mai periculoase? — Cred că există, sau mai degrabă a existat o primejdie a descoperirii vieții în nevederea culorii șerpe...

— Din nou, deci, despre documentare...

— Nu. Fiindcă termenul nu mi se pare suficient de cuprinzător. Dacă vrei, e vorba și de documentare.

— Există o serie de condiții. O serie de scriitori nenuțușorii, și pe drept cuvânt, de șablonizarea onora din conflicte...

Tile nou al unei fabule vechi

(Urmare din pag. 1-a)

clamant, citind, să spunem, în nr. 5 1955, al „Vieții românești” fragmentul din „Satul fără dragoste” de Radu Boureanu...

— Cum apreciați dvs., ca raportor la Congres asupra problemelor specifice ale literaturii naționalităților conlocuitoare din R.P.R., contribuția adusă de scriitorii maghiari după Eliberare?

— Cred că cititorilor români le sunt cunoscute operele valoroase create în anii din urmă de Horvath Istvan, Asztalos Istvan, Szabedi Laszlo, Lelay Lajos...

— Eu am avut în mintea mea o altă planetă, stingheră și liniștită de orizont. Cu sprijinul muncitorilor conștiinței și al studenților progresiști eroi găsește drumul spre adevăr.

— Dar numai unul? Oare poezia lui Horváth Imre s-ar mai fi eliberat din cătușele decadențismului, de n-ar fi fost partidul care...

— Dar observăm că această părere este un punct de vedere, iar noi promovăm liber schimb de opinii.

— Trebuie spus că progresul literaturii realismului socialist este de neconcepțit fără o largă dezbateră creatoare...

— Dar ce fel de schimb liber de opinii poate fi acela în care se vîntură ideile necuvințate ale teoriilor de ideologia noastră?

— Toate acestea nu sunt simple lipsuri, este simțământul de îngăduință în principală, de liberalism față de ceea ce este totuși simțământ convins...

platoalților, opiniile pe care poporul le-a condamnat o dată pentru todeauna, nu au, nu pot avea dreptul să circule. Noi nu putem înțelege liber din din „Satul fără dragoste” de Radu Boureanu...

— Cum apreciați dvs., ca raportor la Congres asupra problemelor specifice ale literaturii naționalităților conlocuitoare din R.P.R., contribuția adusă de scriitorii maghiari după Eliberare?

— Cred că cititorilor români le sunt cunoscute operele valoroase create în anii din urmă de Horvath Istvan, Asztalos Istvan, Szabedi Laszlo, Lelay Lajos...

— Eu am avut în mintea mea o altă planetă, stingheră și liniștită de orizont. Cu sprijinul muncitorilor conștiinței și al studenților progresiști eroi găsește drumul spre adevăr.

— Dar numai unul? Oare poezia lui Horváth Imre s-ar mai fi eliberat din cătușele decadențismului, de n-ar fi fost partidul care...

— Dar observăm că această părere este un punct de vedere, iar noi promovăm liber schimb de opinii.

— Trebuie spus că progresul literaturii realismului socialist este de neconcepțit fără o largă dezbateră creatoare...

— Dar ce fel de schimb liber de opinii poate fi acela în care se vîntură ideile necuvințate ale teoriilor de ideologia noastră?

— Toate acestea nu sunt simple lipsuri, este simțământul de îngăduință în principală, de liberalism față de ceea ce este totuși simțământ convins...

insanță, toate la un loc pot crea condiții pentru răbufnirea mai acută a unor manifestări ale ideologiei burgheze, ale anarhismului mic-burghez...

— Cum apreciați dvs., ca raportor la Congres asupra problemelor specifice ale literaturii naționalităților conlocuitoare din R.P.R., contribuția adusă de scriitorii maghiari după Eliberare?

— Cred că cititorilor români le sunt cunoscute operele valoroase create în anii din urmă de Horvath Istvan, Asztalos Istvan, Szabedi Laszlo, Lelay Lajos...

— Eu am avut în mintea mea o altă planetă, stingheră și liniștită de orizont. Cu sprijinul muncitorilor conștiinței și al studenților progresiști eroi găsește drumul spre adevăr.

— Dar numai unul? Oare poezia lui Horváth Imre s-ar mai fi eliberat din cătușele decadențismului, de n-ar fi fost partidul care...

— Dar observăm că această părere este un punct de vedere, iar noi promovăm liber schimb de opinii.

— Trebuie spus că progresul literaturii realismului socialist este de neconcepțit fără o largă dezbateră creatoare...

— Dar ce fel de schimb liber de opinii poate fi acela în care se vîntură ideile necuvințate ale teoriilor de ideologia noastră?

— Toate acestea nu sunt simple lipsuri, este simțământul de îngăduință în principală, de liberalism față de ceea ce este totuși simțământ convins...

Scrisoare despre adevărul integral

(Urmare din pag. 1-a)

ignorat în formula folosită de tine, că imaginea artistică nu poate fi niciodată o copie imposibilă, neutră, a realității și că, deci, e vorba de o reflectare subiectivă a adevărului obiectiv. Concordanța deplină între imaginea subiectivă și obiectivă e o noțiune ridicolă, dat fiind individualitatea unică a subiectului creator.

— Cum apreciați dvs., ca raportor la Congres asupra problemelor specifice ale literaturii naționalităților conlocuitoare din R.P.R., contribuția adusă de scriitorii maghiari după Eliberare?

— Cred că cititorilor români le sunt cunoscute operele valoroase create în anii din urmă de Horvath Istvan, Asztalos Istvan, Szabedi Laszlo, Lelay Lajos...

— Eu am avut în mintea mea o altă planetă, stingheră și liniștită de orizont. Cu sprijinul muncitorilor conștiinței și al studenților progresiști eroi găsește drumul spre adevăr.

— Dar numai unul? Oare poezia lui Horváth Imre s-ar mai fi eliberat din cătușele decadențismului, de n-ar fi fost partidul care...

— Dar observăm că această părere este un punct de vedere, iar noi promovăm liber schimb de opinii.

— Trebuie spus că progresul literaturii realismului socialist este de neconcepțit fără o largă dezbateră creatoare...

— Dar ce fel de schimb liber de opinii poate fi acela în care se vîntură ideile necuvințate ale teoriilor de ideologia noastră?

— Toate acestea nu sunt simple lipsuri, este simțământul de îngăduință în principală, de liberalism față de ceea ce este totuși simțământ convins...

în anul 1956? Nu cred, nu e posibil, deși nu sunt sigur că, emițind formula ta, ai avut prezentă perspectiva nouă de pe care primum adevărul vieții. Maestrul nostru al tuturor, marele Gorki, pe care niciodată nu-l vom cita îndeajuns, le spunea ființelor scriitoare, în 1934, că faptele vieții noi sînt încă prea puțin reflectate de scriitorii „pentru că atenția acestora lor mai este îndreptată pe lajagului vechi al realismului critic, care, în mod natural și justificat, s-a „specializat” în fenomenele negative ale vieții”.

— Cum apreciați dvs., ca raportor la Congres asupra problemelor specifice ale literaturii naționalităților conlocuitoare din R.P.R., contribuția adusă de scriitorii maghiari după Eliberare?

— Cred că cititorilor români le sunt cunoscute operele valoroase create în anii din urmă de Horvath Istvan, Asztalos Istvan, Szabedi Laszlo, Lelay Lajos...

— Eu am avut în mintea mea o altă planetă, stingheră și liniștită de orizont. Cu sprijinul muncitorilor conștiinței și al studenților progresiști eroi găsește drumul spre adevăr.

— Dar numai unul? Oare poezia lui Horváth Imre s-ar mai fi eliberat din cătușele decadențismului, de n-ar fi fost partidul care...

— Dar observăm că această părere este un punct de vedere, iar noi promovăm liber schimb de opinii.

— Trebuie spus că progresul literaturii realismului socialist este de neconcepțit fără o largă dezbateră creatoare...

— Dar ce fel de schimb liber de opinii poate fi acela în care se vîntură ideile necuvințate ale teoriilor de ideologia noastră?

— Toate acestea nu sunt simple lipsuri, este simțământul de îngăduință în principală, de liberalism față de ceea ce este totuși simțământ convins...

— Există însă aspecte mai generale, mai periculoase? — Cred că există, sau mai degrabă a existat o primejdie a descoperirii vieții în nevederea culorii șerpe...

— Din nou, deci, despre documentare...

— Nu. Fiindcă termenul nu mi se pare suficient de cuprinzător. Dacă vrei, e vorba și de documentare.

supravețuirii a vechiului în viața economică și în mentalitatea lor...

— Înțelegi? Iată vreau să spun aici, cu acest prilej, un lucru pe care înțeleg să-l comunic de multă vreme...

— Dacă ai vrea să ilustrezi... — Știu. Dorești exemple. Am să mă refer în primul rând la scrierile mele.

— Pleați, asadar, pentru o tematică bogată, vie, actuală... — Iată-mă că te interrup: nu pledez eu. Pledează spectatorii noștri...

— Acest public nou, generos, gata să-ți acorde la început un credit nemeritat, cere, și nu de astăzi, o tematică largă și cuprinzătoare.

— S-a vorbit mereu despre greutățile înfășurării pe scenă a omului nou. În ce constau după părerea d-voastră aceste dificultăți?

— Răspunsul a fost dat de altele ori și bănuiesc că nu pot da un altul. Ca să descrii „nou”...

— Există însă aspecte mai generale, mai periculoase? — Cred că există, sau mai degrabă a existat o primejdie a descoperirii vieții în nevederea culorii șerpe...

— Din nou, deci, despre documentare...

— Nu. Fiindcă termenul nu mi se pare suficient de cuprinzător. Dacă vrei, e vorba și de documentare.

— Există o serie de condiții. O serie de scriitori nenuțușorii, și pe drept cuvânt, de șablonizarea onora din conflicte...

— Societăți că lipsurile pieselor noastre pot fi explicate doar prin insuficienta cunoaștere a vieții? Nu există cumva și alte cauze?

PRIMELE DE CRĂCIUN

Incolțit, Tohăneanu privea cînd pe unul, cînd pe celălalt din membrii comitetului de întreprindere care se așezau pe scaun în jurul lui, vorbeau liniștit, fumau, analizau de rînd probleme de producție, de control, de aprovizionare cu materii prime.

Ochii i se opriră asupra lui Popa, dușmănos și reci. Imediat însă, coborî privirile ca să nu i se vadă tulburarea și furia. Se prefăcu că răstoiește niște hîrtii, bestemindu-se în gînd că nu-l concediasse mai de mult pe Popa.

Înainte era tot nespus, călca peste dispozițiile direcției, ba odăla îndrăznise să se opună la concedierea a doi muncitori, pe motivul că erau calificați și lăra ei nu garanța calitatea cablurilor. Era cel mai bun maestru de la presă și Tohăneanu neavînd încotro, cedase. Pe vremea aceea, nu făcuse decât să era comunist, iar acum trebuia să stea de vorbă cu el ca de la egal la egal, să-l dea societatea de aprovizionare a cîrui materii prime de repartizare a mării, de cantități stocate, să-i primească observațiile că n-avea voie să facă stocaje, să-i impună măsuri de păstrare a mașinilor în stare de funcționare, să-l controleze ca pe o slugă a lui.

Și toate acestea să le îndure, el, Tohăneanu, stăpînului fabricii, lăra să-i poată da grămadă afară, să răcească la el. O transpirație ușoară îi umezi fruntea. Începu să nu mai deslușească limpede pe cel care vorbea; glasul lui Popa îi vijilia în urechi, și se răsuca în creier ca un sîrdeț. „Săde îndesat în scaun, la largul lui, ca în biroul lui tat-su”, gîndi în sine.

Tohăneanu nu era zadarnic strînit împotriva lui Popa, el simțea că omul ăsta uscățit, cu ochi negri și focosi, cu obraji supți și pielea galbenă, sub care jucasă mușchii, era inima comitetului de întreprindere. Celalți îi erau indiferenți, nici nu-l băga în seamă. O singură dată, privirea lui cădea pe furis spre Chiriac, care puse în discuție de înecă vorbă a președintelui de comitet. Din cînd în cînd îl înțerea spusele, sec și aspru.

Pe Tohăneanu nu-l umi, dar observă un fel de iritație la Popa:

— Lasă tovarășe, nu-l nevoie să intervii dumneata. Cred că sînt destul de lămurit. Vreau să mai amintesc că direcțiunea nu și-a respectat unele obligații cu contractul colectiv și e musai să le împlinescă, rosti limpede Popa.

Chiriac înghiți în sec, Tohăneanu își frecă coatele de masă, se răsuca în scaun, cu răbdarea îndelung măcinată. Încăperea era plină de fum și prin norii albaștri, zări chipurile atente, ochii ațintii asupra lui. Se sforța să fie calm, stăpînit.

— Mda! Și care anume?

— Imbrăcămintea de protecție pentru muncitorii de la presă.

— O s-o capete, spuse Tohăneanu, notîndu-i ceva în bloc-notes.

— Asta am mai auzit noi, dar cînd? rosti altcineva din comitet, cu vocea groasă. Își prăpădesc oamenii hainele și altele nu prea au.

Tohăneanu tresări ca sfilchit. Socotea că o mare necuviință. Strînse din mâșele și făcu, otrăvit. Celalți tăceau de asemeni, hotărîți, liniștiți, așteptînd.

— Pînă în două săptămîni, e bine? vorbi el încercînd.

— E bine. Atelierul de degresat tabla e întunecos, nu are ventilatoare. Aerul e nesănătos și muncitorii se pot îmbolnăvi, mai ales că nici lapte nu primesc zilnic, continuă Popa.

„Pînă azi nu l-a luat nici dracu, gîndi Tohăneanu. Și acu îl s-a năzărît că nu are nevoie de aer, de lapte. Au devenit boieri dumnezilor! Lasă, lasă, n-au intrat toate zilele în sac, mai vedem noi!”

— Ventilatoarele sînt comandate, spuse directorul, sec.

— În legătură cu aprovizionarea, aș vrea să spun că nici economatul nu este prea bine organizat, iar în ultima vreme nu se găsește nimic. Trebuie să luăm măsuri, ca să asigurăm o mai bună aprovizionare a muncitorilor.

— De chestiunea asta am să mă ocup eu, sări Chiriac.

— Și pînă acum nu tot tu te ocupai? se auzi același glas gros.

Tohăneanu schimbă o privire lute cu secretarul. Își dădea seama că e la strimtoare. Încercă să-l scape:

— Nu e ușor de procurat alimente, am trimis mașina peste tot, în provincie, la țară. Să la dînsul legătura mai strînsă cu Smărăndache, eu am să pun la dispoziție suma trebuincioasă. Mai e ceva? întrebă obosit, vînd să curme această ședință care începea să-l apese pe creier.

Îl vedea pe membrii comitetului, necîntîți, liniștiți, răbdători și avea senzația că nimic nu-l va mai umi de acolo, că-l vor strînge îl vor înghesuși, încet, neînduplecat, pînă îl vor lura și răsuflare. Se ridică brusc în picioare.

— Mai e și matrită, dom'le director. Să dăm la turat o altă matrită. Așa nu se mai poate lucra, spuse Popa.

Tohăneanu vru să se opună, îi stătea în gîtjele să spună: nu! Dar se înfrîna în ultima clipă. Chibzui că era mai bine să procedeze altfel și rosti potolît:

— Fă propunerea biroului de studii. Am să cer și eu avizul tehnicienilor, am să mă consult cu ei. Eu am toate bunăvoința să colaborăm, încheie el, dînd seama de nerăbdare.

Tohăneanu avu chiar generozitatea să-i întindă mîna dar rămase cu ea în aer, cînd Popa spuse cu răceală:

— Mai e o chestiune, dom'le director.

— Două ore mi-ajung, pe altă dată, Popa! Mai am și alte treburi, se oîrî Tohăneanu.

— Este foarte important, spuse președintele fără să se tulbure. Dis-de-dimineață unul din muncitori a găsit un rotol de cablu în noroi, lângă poarta din dos a fabricii.

— Ce pot să fac? spuse Tohăneanu desîncîntat brațele, nepăsător. O fi încercat cineva să fure!

— Cred că s-a scos noaptea marfă din depozit. Erau și urme de roți de autocamion.

Chiriac înmărmuri. Chipul lui lăsa o înfățișare nătlăngă și mirată. Lui Tohăneanu îi năvăli singele în cap.

— Asta-i bună! Pe ce-îl întemeiezi dumneata bănuiele? Și cine a scos marfa?

— Cînd o avea dovezi, o să vă spun. Pînă atunci tac din gură. În orice caz nu e frumos să aruncați învinuirea în spinarea muncitorilor.

— Cu dumneata nu se poate înțelege omul! Vorbim de colaborare și cînd colo ai aerul că mă trimiți la răspundere pentru un păcătos de rotol. Vrei să mă fac eu și paznic de noapte?

— O să întîrîm noi pază, fiți fără grijă, spuse Popa, ironic.

— Acum, vă rog, lăsați-mă. Mai am de lucru, se încruntă Tohăneanu, sunînd secretara.

— Chiama-l pe Smărăndache.

Neschimbă, politicos și rezervat, șeful contabil își făcu apariția în fața lui Tohăneanu, care se înfipse la el de cum intră.

— Ce-i, mă, cu rotolul de cablu?

Smărăndache înălță din umeri, surprins.

— A fost mai înainte comitetul de întreprindere la mine; au descoperit un rotol de cablu lângă poartă, în noroi. Cum de a scăpat din autocamion? Ce-ai fost surzi, n-ai auzit?

— Este posibil să fi căzut, răspunde Smărăndache.

— Știi că-mi place! E posibil să fi căzut?, se strîmbă Tohăneanu. Pe ce-îl pasă? Dacă o fi ceva, în capul meu o să se spargă.

— S-a lucrat repede, e inutil să vă spun că n-aș mai vrea să trec a doua oară printr-o încercare ca asta. Zorream încercătorii și toate vremea eram cu frica în ceață. N-aveți dreptul să vă plîngeți de mine.

— Bine, recunosc că a fost greu, mormăi Tohăneanu, dar nenorocitul asta de comitet n-are astîmpăr, scormonește, urmărește firele, mă strîmbe de gît, iar Popa e un om încăpățînat primejdios.

— Nu pentru mine.

— Tocmai voină să-ți spun că vor veni să cerceteze dispozițiile ofiului, să controleze executarea lor; Să notescă. Deocamdată n-o să mai facem nici un transport noaptea.

— Nu se poate! Asta înseamnă să renunț la beneficii grase. Vrei să mă ruinezi?

— O să facem unele transporturi ziua, rosti mo'com Smărăndache.

— Cum, ziua?

— Cu facturi în regulă, la locurile de repartitie, numai că încărcătura va fi dublă.

— Așa da se lumina directorul.

— Avem nevoie numaidecît de un magazin de încredere, care în unele împrejurări să înlocuiască transporturile.

— Secretarul se zbătea, nu mai avea somn, pîndea înțirgurat clipa cînd va putea să-l înlăture pe Popa. Mîntea lui rătacea pe căile cele mai întortochiate. Ah, dacă ar reuși ce-și pusesse în gînd, să arunce o umbră asupra președintelui, să-i ațîțe pe muncitori ca să ceară scoterea lui din comitet!

Intr-una din zile, Chiriac se încrucișă în hata mare cu un muncitor, plin de ulei pînă la coate, cu salopeta ruptă, neagră de unsoare, care se propoștea în fața lui, nelăsîndu-i să treacă mai departe.

— Măi, Chiriac, te lîji de culoa pînă così și muțaci nici o ispravă. Nouă ni-e de ventilatoare electrice, de presă, de alte năzbîții din astea? Eu o să-mi hrănesc copiii cu cablu de plumb și cu matrită, ori cu pline? Păi, voi ce moșmoniți acolo,

Tohăneanu îl privi cu admirație. Îl bătu familiar pe umăr.

— Ești un rafinat, tu, mă, Smărăndache! Îl laudă directorul.

Șeful contabil se înclină, fără să arate mulțumire.

— Nu mai e situația dinainte. Subdirectorul ofiului, prietenul meu Marinescu, a fost înlocuit.

Tohăneanu se învinetă. Cîteva clipe nu izbuti să scoată un cuvînt, rotindu-și ochii mari și bulbucați.

— Asta-l rău, foarte rău, murmură el.

— Trebuie să aflui cine e, ce legătură are, dacă e un om capabil.

— Numaidecît, Smărăndache, numaidecît! Vezi ce-i cu el, încercă-l, poate e sensibil... măn-telegi?

Smărăndache clătîna din cap.

— Aduceți mai întîl un magazinier, stăruie el, restul este treaba mea.

— Mda... un magazinier, murmură Tohăneanu, cu gîndul auzit.

Cînd se dezmetici, telefonă Leonore să nu-l aștepte cu masa. Mașina îl duse pînă în centrul orașului, dădu drumul șoferului și se urcă într-un taxi, pornînd-o în sus, spre cartierul Pache, unde locuia Tuchi. Era înneagră, apăsată de gînduri, și vroia să tragă puteri proaspete. Simțea nevoia să fie mingîiat, alinat, răsfățat, așa cum numai ea se pricepea s-o facă.

Chiriac se puse pe lucru. Știa că Popa, desi avea firea lute, își apropiase muncitorii. Se supărau ei cîteodată pe el, sudulau, dar pînă la urmă se împăcau. Era însă ciudat că îndată ce

la comitetul vostru? Fi-v-ar comitetul de ris să vă fie!

— Omul vorbea tare, cu arțag, și glasul lui mînos adună și pe ceilalți muncitori.

— Mde! Panaite are dreptate, spuse un altul. Ați mișcat ceva la început și v-ați speriat. Vă închipuiți cumva că nu mai putem de bine și noi ne spetim cu munca, iar cu amărălăștia de bani, nu se ajunge. De ce vreți să te atîngi pe piață, e scump ăsta.

— Că-ă avem și noi Economat, dar decît așa Economat mai bine lipsă. Măcar acu' înainte de crăciun, să ne alegem și noi cu ceva, un kil, două de carne de porc, rosti un al treilea.

— Mă duc dracului de aici; că tot n-am de nici untele. Măcar stau și mă odihnesc, răbînuie un altul, scribit.

— Vorbiți la comitet, arătați și voi care e situația, spuse Chiriac, căruia îi încolțise o nădejde.

— Dar tu nu ești în comitet? De ce te-am ales? se oîrî Panaite.

— He, he! Dacă ar fi după mine, făcu Chiriac cu subînțelese. Vorbiți și cu tovarășii Popa, ei e președintele.

— Și ce-i dacă-i președinte? Noi l-am pus, noi îl dăm jos. Sau vreți să zici că se împotrivesc?

— Am zis eu așa ceva, măi tovarășe? Îi luă martori Chiriac. Din partea mea, aveți tot sprîmîmul o să mă dau peste cap și o să simt direcțiunea să-și respecte obligațiile. Dar trebuie să fiți alături de mine, cu singur nu pot să fac față.

— Așa vorbește, măi, Chiriac, că doar ești muncitor de-al nostru.

— Economie la singe, coane! Îi asigură Jurubiță.

— Așa mă, Jenică, pricepi și tu că sînt veruri grele.

— Sînt, coane, dar să nu păcătuim. Unde n-aș avea eu măcar o hală, una singură, ce trai ar fi pe mine! Aici e cozocan, e rău, coane Georgică! Nu te doare capul și banii curg ca din izvor.

— Fuși că ești prost, numai eu știu ce duc în spinare. Ia spune, ce se aude, încă n-ai preschimbat?

— E cam mărisoară suma și nu sînt tîrșei! pe piață. În cîteva zile vi-i adun eu.

— Bine. Acum du-te.

— S'traîți coane!

Șuierul sirenei anunța sfîrșitul schimbului. Tohăneanu sovăia dacă să i-l saie sau nu parte la împărțirea primelor. Cel dintîi îmboldi lu să coboare în mijlocul muncitorilor, să le strîngă mîna, să-i felicite. Își amintea încă de felul recu, ostil, cu zăre-l primiseră nu de mult cînd cîntăreaseră atelierele și se răzîndu. Primele se dădeau pe sprînceană, așa încît era mai cuminte să nu se arate. Totuși îl interesa efectul pe care-l vor face asupra muncitorilor.

Se duse spre fereastră, uitîndu-se afară, în curtea largă a fabricii, tăiată de poteci strimte, căluse de bocancii care se înfundau într-o bulă murdară de zăpadă și noroi. Pe după calcanul clădirii unde era administrația începea să apară muncitorii. Unii se zoreau spre poartă, cei mai mulți se răsirau prin curte, se adunau în picurii mohorîți și cenuși. Mergeau clișiva pași, apoi picurile se deslăceau și iar se strîngeau. Un muncitor înalt și ochelut își îndesă căciula în cap, furios. Altul își deslăcu palmele goale, dînd din umeri.

De aci, de la fereastră, Tohăneanu privea această mișcare ciudată, neînțeleasă pe ce petrecea. Oamenii înnegrau curtea, erau nehotărîți, așteptau ceva, nu se urneau.

Popa venea tocmai de la administrație, cu pasul lui apăsător și repede. Avea o lumînă în ochi și se grăbea spre casă.

— O fi luat primă, spuse Panaite, dușmănos. Și z-i, să nu crezi că s-au aranjat între ei, au dat numai la ai lor? Eu am patru guri de hrănit și mie nu mi-au dat primă că muncesc de mă trece năduștele.

Popa nu se îndreptă spre poartă, cum își închipuia, ci spre oamenii săi de la presă, adunăți într-un pic cenușiu și mohorît. Cînd le zări fețele închise, posomorite, Popa strînse din sprînceana nedumerite.

— Ce-i cu voi, fraților? Și înainte să-i răspundă, vorbi lute, tulburat fără veste. Voi n-ai primit?

Oamenii înălțară din umeri, mormăind întene-cați.

— Nicl tu, Panaite?

— Nicl.

— Nicl tu, Trifule?

— Nicl.

— Nicl tu, Stoiane?

— Nicl.

Erau cel mai buni lucrători ai lui. Panaite văzu cum președintele se ațută la ei, chipul, cum îi tremurau pielea pe pomeții osoși, cum îi loacă o văpaie îl ochii negri. Scoase deodată mîna din buzunar, cu picul nedescăcut, făcîndu-l ghemotoc în pumn și strigă răgușit:

— Haideti cu mine la direcție.

Din mulțime se desprinsese, se rupse deodată o masă compactă de oameni, care se răspîndi în

— Vreau eu să văd pe Popa că e contra, rosti îndrîjit Panaite.

Chiriac nu își închipuia că roadele vor fi mai bune decît aștepta. Muncitorii începură să clocească; erau zădăriți, pornii împotriva președintelui de comitet, ațîndu-se unul pe celălalt. Chiar cei mai așezați, mai compunții, fură tîrșiți și ei în această volbură iscată din senin.

Popa lu prîns în ea cam fără veste, și înainte s-o stăvilească, să-i luminaze pe oameni, se pomeni că măsurile de îmbunătățire pentru care luptase atît comitetul, și care erau pe cale de înfăptuire, îl lăsu nepăsători. Se imbulzeau în el, și Panaite, destoinic și nechipuzit, Panaite, se rosti de față cu ceilalți muncitori mohorîți și strînit.

— Nu ne lega la ochi, ne Popa. O fi și cum zici dumneata, dar de ce te opui în comitet, de ce n-aveți grijă și de noi cu aprovizionarea? Cu principii înainte nu ne săturăm, aia e! — Popa pâlă. Fața lui uscătă, trasă, se supse și mai tare. Privirile îi ardeau. Cu un tremur în glasul adînc, plin de mirare, întrebă:

— Cu mine vorbești așa, Panaite? Cu mine? Bacule! Unde ești, Bacule? Chiriac! Unde-i Chiriac? Unde-i Chiriac? strigă, înălțîndu-și capul să-l caute prin mulțime.

Chiriac nu era nicăieri. Se ivi doar Bacu, domol, făcîndu-și loc printre oameni. Bătrînul muncitor nu mai avea aerul lui șugubăț, nici zîmbetul acela bun și ironic care îl însușea trăsăturilor. Umbra posac și cu ochii în pămînt.

— Ce-ai cu mine, tovarășe Popa?

— Ești membru în comitet, ai luat parte la toate ședințele noastre, este adevărat ce spune Panaite?

— Mi-e rușine să aud vorbe atît de nesocolite. Tu n-ai nevoie de nici un marior, chiar dacă-l cheamă Bacu, care o viață întreașă și-a păstrat curat obrazul lui de muncitor, spuse bătrînul ciudat, cu necaz, dînd să-l plece.

Prin mulțime se ridică un lung murmur, ca un val care se retrăgea. Oamenii se sprînceau cînd pe un picior, cînd pe altul, stînjeții, nehotărîți. Panaite privea într-o parte, întunecat.

— Poate n-o fi așa, dar n-ai făcut mai nimic. Mai dați-o naibii, că ni s-a lipit burta de șira spinării și roșcovanu' se gîhluiește. Faceți și voi ceva...

— Numai noi să ducem în cîrcă poverile, tot noi, și ăla să huzurească! Păi, asta-i viață? rosti amărît al muncitor.

Chiriac zicea că dacă ar fi după el, ar fi mers strîmăt cu aprovizionarea, se auzi un glas mai din fund.

— Cum, așa a zis Chiriac? Dar voi nu știți că asta era sarcina lui? Alaltăieri am avut ședința și sîntem pe cale să rezolvăm mai bine chestiunea aprovizionării. Și dacă Chiriac întîmpină greutăți, de ce n-a spus-o în comitet? făcu Popa, uimit.

Oamenii cătau unii la alții, nedumeriți și încurcați. Cîteva chipuri se încruntară. Cîteva spuse alene, indolentice:

— Mde, asta nu știm. De unde să știm noi? Deasupra mulțimii pluti ceva nesigur și tulbure. Era o înecată clătînire în cugetul ei. Unii muncitori săltau din umeri:

— Hm! Asta cam așa e. De ce n-a spus chestiunea în comitet?

— Dar a doua zi dimineață, această îndoială se spulberă, cînd se răspîndi vestea prin ateliere că direcțiunea fabricii cumpăra niște porci și că se vor împărți prime în ajun de sărbători. Oamenii se frîmîntau, înviazăți și bucurosi, fiecare nădăduind că va căpăta primă. Unii spuneau că se vor da prime numai la maistrii și tehnicieni, alții că la toți lucrătorii, nimeni nu știa nimic precis. Oricum, halele fabricii erau pline de zumzetul, de freacăntul vesel al oamenilor care rosteau cu bunăvoință:

— Ai văzut Chiriac?

— Ehei, tot bietul Chiriac.

— Ei, na! Cum îl strîngi de boașe pe roșcovan, dă! rise crud, Panaite.

Lui Tohăneanu îi ajunse la ureche agitația muncitorilor din fabrică și mulțumirii sale îi făcu loc treptat un sentiment moacit de neputință. Cit de bună, de discuită l se păsuse mai întîl idea cu primele, acum vedea limpede că de fapt el încercă să se aperse.

„Eu să-i mai și hrănesc din banii mei! Se răsuca el, furios, că de cîlva timp nu mai plecase noaptea nici un transport masiv. Jurubiță făcuse vreo două mici transporturi ziua și cîștigul era neînsemnat pentru el. Celelalte zile se scurgeau pentru el, cînd se învîrtețeau în telefon nu-l mai înșuşea cu un autocamion plin, cu prelată trasă, pornise în grană spre unul din depozitele de la marginea orașului. Gîndul acesta îl întuneca orice altă preocupare.

— Vreau eu să văd pe Popa că e contra, rosti îndrîjit Panaite.

Chiriac nu își închipuia că roadele vor fi mai bune decît aștepta. Muncitorii începură să clocească; erau zădăriți, pornii împotriva președintelui de comitet, ațîndu-se unul pe celălalt. Chiar cei mai așezați, mai compunții, fură tîrșiți și ei în această volbură iscată din senin.

Popa lu prîns în ea cam fără veste, și înainte s-o stăvilească, să-i luminaze pe oameni, se pomeni că măsurile de îmbunătățire pentru care luptase atît comitetul, și care erau pe cale de înfăptuire, îl lăsu nepăsători. Se imbulzeau în el, și Panaite, destoinic și nechipuzit, Panaite, se rosti de față cu ceilalți muncitori mohorîți și strînit.

— Nu ne lega la ochi, ne Popa. O fi și cum zici dumneata, dar de ce te opui în comitet, de ce n-aveți grijă și de noi cu aprovizionarea? Cu principii înainte nu ne săturăm, aia e! — Popa pâlă. Fața lui uscătă, trasă, se supse și mai tare. Privirile îi ardeau. Cu un tremur în glasul adînc, plin de mirare, întrebă:

— Cu mine vorbești așa, Panaite? Cu mine? Bacule! Unde ești, Bacule? Chiriac! Unde-i Chiriac? Unde-i Chiriac? strigă, înălțîndu-și capul să-l caute prin mulțime.

Chiriac nu era nicăieri. Se ivi doar Bacu, domol, făcîndu-și loc printre oameni. Bătrînul muncitor nu mai avea aerul lui șugubăț, nici zîmbetul acela bun și ironic care îl însușea trăsăturilor. Umbra posac și cu ochii în pămînt.

— Ce-ai cu mine, tovarășe Popa?

— Ești membru în comitet, ai luat parte la toate ședințele noastre, este adevărat ce spune Panaite?

— Mi-e rușine să aud vorbe atît de nesocolite. Tu n-ai nevoie de nici un marior, chiar dacă-l cheamă Bacu, care o viață întreașă și-a păstrat curat obrazul lui de muncitor, spuse bătrînul ciudat, cu necaz, dînd să-l plece.

Prin mulțime se ridică un lung murmur, ca un val care se retrăgea. Oamenii se sprînceau cînd pe un picior, cînd pe altul, stînjeții, nehotărîți. Panaite privea într-o parte, întunecat.

— Poate n-o fi așa, dar n-ai făcut mai nimic. Mai dați-o naibii, că ni s-a lipit burta de șira spinării și roșcovanu' se gîhluiește. Faceți și voi ceva...

— Numai noi să ducem în cîrcă poverile, tot noi, și ăla să huzurească! Păi, asta-i viață? rosti amărît al muncitor.

Chiriac zicea că dacă ar fi după el, ar fi mers strîmăt cu aprovizionarea, se auzi un glas mai din fund.

— Cum, așa a zis Chiriac? Dar voi nu știți că asta era sarcina lui? Alaltăieri am avut ședința și sîntem pe cale să rezolvăm mai bine chestiunea aprovizionării. Și dacă Chiriac întîmpină greutăți, de ce n-a spus-o în comitet? făcu Popa, uimit.

Oamenii cătau unii la alții, nedumeriți și încurcați. Cîteva chipuri se încruntară. Cîteva spuse alene, indolentice:

— Mde, asta nu știm. De unde să știm noi? Deasupra mulțimii pluti ceva nesigur și tulbure. Era o înecată clătînire în cugetul ei. Unii muncitori săltau din umeri:

— Hm! Asta cam așa e. De ce n-a spus chestiunea în comitet?

— Dar a doua zi dimineață, această îndoială se spulberă, cînd se răspîndi vestea prin ateliere că direcțiunea fabricii cumpăra niște porci și că se vor împărți prime în ajun de sărbători. Oamenii se frîmîntau, înviazăți și bucurosi, fiecare nădăduind că va căpăta primă. Unii spuneau că se vor da prime numai la maistrii și tehnicieni, alții că la toți lucrătorii, nimeni nu știa nimic precis. Oricum, halele fabricii erau pline de zumzetul, de freacăntul vesel al oamenilor care rosteau cu bunăvoință:

— Ai văzut Chiriac?

— Ehei, tot bietul Chiriac.

— Ei, na! Cum îl strîngi de boașe pe roșcovan, dă! rise crud, Panaite.

Lui Tohăneanu îi ajunse la ureche agitația muncitorilor din fabrică și mulțumirii sale îi făcu loc treptat un sentiment moacit de neputință. Cit de bună, de discuită l se păsuse mai întîl idea cu primele, acum vedea limpede că de fapt el încercă să se aperse.

„Eu să-i mai și hrănesc din banii mei! Se răsuca el, furios, că de cîlva timp nu mai plecase noaptea nici un transport masiv. Jurubiță făcuse vreo două mici transporturi ziua și cîștigul era neînsemnat pentru el. Celelalte zile se scurgeau pentru el, cînd se învîrtețeau în telefon nu-l mai înșuşea cu un autocamion plin, cu prelată trasă, pornise în grană spre unul din depozitele de la marginea orașului. Gîndul acesta îl întuneca orice altă preocupare.

— Vreau eu să văd pe Popa că e contra, rosti îndrîjit Panaite.

Chiriac nu își închipuia că roadele vor fi mai bune decît aștepta. Muncitorii începură să clocească; erau zădăriți, pornii împotriva președintelui de comitet, ațîndu-se unul pe celălalt. Chiar cei mai așezați, mai compunții, fură tîrșiți și ei în această volbură iscată din senin.

Popa lu prîns în ea cam fără veste, și înainte s-o stăvilească, să-i luminaze pe oameni, se pomeni că măsurile de îmbunătățire pentru care luptase atît comitetul, și care erau pe cale de înfăptuire, îl lăsu nepăsători. Se imbulzeau în el, și Panaite, destoinic și nechipuzit, Panaite, se rosti de față cu ceilalți muncitori mohorîți și strînit.

— Nu ne lega la ochi, ne Popa. O fi și cum zici dumneata, dar de ce te opui în comitet, de ce n-aveți grijă și de noi cu aprovizionarea? Cu principii înainte nu ne săturăm, aia e! — Popa pâlă. Fața lui uscătă, trasă, se supse și mai tare. Privirile îi ardeau. Cu un tremur în glasul adînc, plin de mirare, întrebă:

— Cu mine vorbești așa, Panaite? Cu mine? Bacule! Unde ești, Bacule? Chiriac! Unde-i Chiriac? Unde-i Chiriac? strigă, înălțîndu-și capul să-l caute prin mulțime.

Chiriac nu era nicăieri. Se ivi doar Bacu, domol, făcîndu-și loc printre oameni. Bătrînul muncitor nu mai avea aerul lui șugubăț, nici zîmbetul acela bun și ironic care îl însușea trăsăturilor. Umbra posac și cu ochii în pămînt.

— Ce-ai cu mine, tovarășe Popa?

— Ești membru în comitet, ai luat parte la toate ședințele noastre, este adevărat ce spune Panaite?

— Mi-e rușine să aud vorbe atît de nesocolite. Tu n-ai nevoie de nici un marior, chiar dacă-l cheamă Bacu, care o viață întreașă și-a păstrat curat obrazul lui de muncitor, spuse bătrînul ciudat, cu necaz, dînd să-l plece.

Prin mulțime se ridică un lung murmur, ca un val care se retrăgea. Oamenii se sprînceau cînd pe un picior, cînd pe altul, stînjeții, nehotărîți. Panaite privea într-o parte, întunecat.

— Poate n-o fi așa, dar n-ai făcut mai nimic. Mai dați-o naibii, că ni s-a lipit burta de șira spinării și roșcovanu' se gîhluiește. Faceți și voi ceva...

— Numai noi să ducem în cîrcă poverile, tot noi, și ăla să huzurească! Păi, asta-i viață? rosti amărît al muncitor.

Chiriac zicea că dacă ar fi după el, ar fi mers strîmăt cu aprovizionarea, se auzi un glas mai din fund.

— Cum, așa a zis Chiriac? Dar voi nu știți că asta era sarcina lui? Alaltăieri am avut ședința și sîntem pe cale să rezolvăm mai bine chestiunea aprovizionării. Și dacă Chiriac întîmpină greutăți, de ce n-a spus-o în comitet? făcu Popa, uimit.

Oamenii cătau unii la alții, nedumeriți și încurcați. Cîteva chipuri se încruntară. Cîteva spuse alene, indolentice:

— Mde, asta nu știm. De unde să știm noi? Deasupra mulțimii pluti ceva nesigur și tulbure. Era o înecată clătînire în cugetul ei. Unii muncitori săltau din umeri:

— Hm! Asta cam așa e. De ce n-a spus chestiunea în comitet?

— Dar a doua zi dimineață, această îndoială se spulberă, cînd se răspîndi vestea prin ateliere că direcțiunea fabricii cumpăra niște porci și că se vor împărți prime în ajun de sărbători. Oamenii se frîmîntau, înviazăți și bucurosi, fiecare nădăduind că va căpăta primă. Unii spuneau că se vor da prime numai la maistrii și tehnicieni, alții că la toți lucrătorii, nimeni nu știa nimic precis. Oricum, halele fabricii erau pline de zumzetul, de freacăntul vesel al oamenilor care rosteau cu bunăvoință:

— Ai văzut Chiriac?

— Ehei, tot bietul Chiriac.

— Ei, na! Cum îl strîngi de boașe pe roșcovan, dă! rise crud, Panaite.

Lui Tohăneanu îi ajunse la ureche agitația muncitorilor din fabrică și mulțumirii sale îi făcu loc treptat un sentiment moacit de neputință. Cit de bună, de discuită l se păsuse mai întîl idea cu primele, acum vedea limpede că de fapt el încercă să se aperse.

„Eu să-i mai și hrănesc din banii mei! Se răsuca el, furios, că de cîlva timp nu mai plecase noaptea nici un transport masiv. Jurubiță făcuse vreo două mici transporturi ziua și cîștigul era neînsemnat pentru el. Celelalte zile se scurgeau pentru el, cînd se învîrtețeau în telefon nu-l mai înșuşea cu un autocamion plin, cu prelată trasă, pornise în grană spre unul din depozitele de la marginea orașului. Gîndul acesta îl întuneca orice altă preocupare.

— Vreau eu să văd pe Popa că e contra, rosti îndrîjit Panaite.

Chiriac nu își închipuia că roadele vor fi mai bune decît aștepta. Muncitorii începură să clocească; erau zădăriți, pornii împotriva președintel

Expoziția „R.P.R. pe drumul construirii socialismului”

Furnalul nr. 7 de la Hunedoara va da o dată și jumătate mai multă fontă decât întreaga producție a anului 1933. Te oprești o clipă în fața panoului care-ți arată această impresionantă realizare a regimului nostru și-ți faci o socoteală dintre cele mai simple. Nu e nevoie să li înregistrat cu prea multă imaginație, ca să-ți dai seama cum ce vrea să însemne acest lucru. Mai ales dacă te duci puțin cu gândul la ceea ce a fost țara noastră în anul de comparație de mai sus. Vezi vedea saltul voinicesc pe care l-am făcut ca, dintr-un ținut al bărgănelor, să devenim o țară cu o industrie dezvoltată.

Care dintre noi nu s-ar simți mândru, luând de mână pe unul din sutele de vizitatori care vin să ne vadă țara. să-l plimbe prin cele cîteva săli ale expoziției deschise în vastul pavilion de pe bulevardul General Magheru?

Veți uita pe treptele largi și întinse pe ușa deasupra căreia s'ă scris că aici este expoziția „R.P.R. pe drumul construirii socialismului” și se va da prilejul să-ți ghidul însuși să vă ducă pe drumul scurt de cîteva ani dar cit de fertili ani!

Cifrele pe care le citești nu trebuie să te uimească. Ele reprezintă o realitate plămădită zi de zi de hărnicia poporului nostru, condus de partid al cărui țel este să facă tot mai puternică țara noastră, tot mai îmbelșugată viața noastră.

Să luăm indicele de producție din 1950, de 100. În 1955, oțelarii țării l-au urcat la 133 la sută, iar în 1960 li vor urca la 537 la sută. Și ne-au dovedit-o că știu să se țină de cuvînt. La laminată 100—168 — 628 respectiv. La fontă 100—228 — 462.

La Resița, la Hunedoara, Calan, Climpia Turzii și în alte părți, clocește în furnale gigantice mineurul ce se revarsă în suavoie, se solidifică în blocuri de oțel, se laminează, se preface în strunguri, ciocane pneumatice, în motoare. Nu uita să vezi lângă aceste cupole, lângă aceste unelte impresionante, oțelarii cu mănușile de azbest, cu vizieră albastră deasupra ochilor, pe făuritorii șarjelor rapide, și lângă fiecare mașină și obiect expus miile și miile de muncitori care le făuresc.

Dar încotro să-ți arunci privirea mai întinse? În trecutul celor cîteva ani ai acestor biruințe, sau în lumina noului cincinal? Iată machelele noilor construcții: Combinatul de cauciu de la Jilava, fabrica de ceramice de la Sighișoara, laminorul de tablă de Galați, hidro și termocentralele, suprafața de două milioane și jumătate de metri cubi de locuințe... Ridici ochii, ca să îmbrățișezi toate lucrurile acestea pe harta industrială, pe care se apleacă sute de lumini roșii. Fiecare punct reprezintă o unitate industrială nouă, șau reconstruită și modernă, echipată cu utilaj modern.

Da, și țara noastră care se industrializează tot mai mult.

În rotunda expoziției, te întâmpină trei din cele mai noi tipuri de tractoare fabricate la noi și dispuse ca într-o fornicare spre cîte șase în înălțimi. Înălțimile acestea le poți vedea în graficele recoltelor bogate, obținute de mii de gospodării agricole colective. Intovărașii și gospodării agricole de stat; obținute prin munca țăranilor noastre, ajutate de mașinile semetelorilor cu care s-a lucrat pămîntul rodnic al patriei.

Douăzeci și șase de tone cereale, atît de dobîndit în anul 1955 harnicii noștri țărani.

Tot mai multă piine pentru poporul nostru muncitor!

Iată și viața tot mai înstărită a țăranilor noștri. Sate cu cămine culturale, dispensare, școli și case de naștere.

Tot mai multe textile, confecții, obiecte de uz casnic, aparate medicale, electrice, autocalioane și autobuse... pe care indicația „fabricat în R.P.R.” îți îndreptățește sentimentul de mîndrie care te-a cuprins.

Tot mai mult cărbune, mai mult petrol, mai multe chimicale.

Iată mașinile perfecte, cele mai mult din ele fabricate la noi, cu care ne primum că, odăvă în forși la ei acasă, vor spune și alor lor, că au călătorit în mijlocul unor oameni hotărâți să se întrecă pe ei înșiși, să arate că sînt din toată inima prietenii tuturor popoarelor cu care vrea să colaboreze, pentru ca pacea să domnească peste toată planeta, să nu mai fie pierjuri și scrișnete de dinți ci un cîntec unanim al buneii conviețuirii al muncii creatoare.

Acum cîteva zile s-a încheiat în capitală decada dramaturgicilor originale. Cu acest prilej am putut vedea că în cele mai îndepărtate regiuni activează colective teatrale cu repertorii variate. Iată în expoziție cîtele: avem 34 de teatre de stat, dintre care 9 în limbile minorităților naționale; 18 teatre de păpuși, 5 de operă și 19 orchestre simfonice de stat. Cu miile de spectatori, cu milioane de spectatori. Avem sute de cinematografe, mii de cuburi și coljuri roșii, de cămine culturale și biblioteci, în care se desfășoară o viață culturală bogată, a unui popor însetat de cultură și din mijlocul căreia a fost smuls vîlul negru al neștiinței de carte.

Din 1951 pînă în 1955, edițiile noastre au tipărit 223 milioane de cărți de toate felurile științifice, tehnice, beletristice, de artă. Printre autorii noi sînt scriitorii mai vîrstnici care scriu despre toate vremi. Autorii tineri care au îmbogățit literatura noastră cu opere remarcabile, în care au reflectat viața și munca constructorilor socialismului de la noi. Dar, parca totuși, sînt prea puține cărți. Parcă în paginile lor nu vibrează, în toată întregimea lor, așteptările realizării, pe care ni le arată numai această expoziție: nu sînt străbătute de marea și eroismul muncii depuse în această biruință.

Peste puțin timp, scriitorii noștri se vor stringe la Congresul lor, să vadă împreună ce au făcut în acești ani și ce mai au de făcut. E bine ca înainte de a se duce la Congres, să treacă prin expoziția de pe bulevardul Magheru. Sînt acolo subieciile a sute și sute de romane, nuvele, poezii, piese de teatru, scenarii, — pe care scriitorii vor trebui să le făgăduiască că le vor realiza, spre a fi și mai mult scriitorii vîremurilor lor.

Gh. Dinu

Căile de ieri și de azi ale teatrului francez

— O conorbire cu ANDRÉ BARSACQ, directorul teatrului francez „De l'Atelier” —

— O conorbire cu André Barsacq, pentru „Gazeta Literară”? Da, desigur — zîmbește ușor stînjinită una din îndatoritoarele reprezentante ale Institutului Relațiilor Culturale cu Străinătatea, care veghează asupra odihnei artiștilor francezi, abia sosiți în țara noastră, după o călătorie destul de lungă și de oboșitoare... Numai că... va trebui să așteptați puțin. André Barsacq s-a întors doar de cîteva minute de la teatru, unde a stat toată după amiază cădărînd pe scări, încercînd deosebit. Trebuie să fie din cale afară de ostenit.

Nu culez săd contrație zîmbetului, pe jumătate îngrijorat, pe jumătate înduioșat al cerbului nostru, dar nu mă pot împiedeca de a zîmbi la rîndul meu de o altă de năstrucnică presupunere. Ostenit André Barsacq care, ca și marele lui dascăl și predecesor Dullin, este poreclit, pe bună dreptate, „neobositul”? Director de teatru și de scenă, actor și decorator de egală valoare, actualul conducător al Teatrului „Atelier” este un mare animator. André Barsacq desfășoară o activitate ce nu vrea și nici nu poate cunoaște oboseala.

Mă hotărîsc totuși să respect conștiința și aceasta cu altă mai ușor cu cit zăresc în holul hotelului pe tinăra Françoise Golea a cărei apariție în Julieta a fost o adevărată revelație, consacînd-o de la început, drept una din marile nădejdi ale scenei și ecranului francez.

Cu o spontaneitate, cu un entuziasm și o căldură care trebuie să fi dat accent de o fermecătoare prospețime textului shakespearian, Françoise Golea își măturăse emoția și... tralal.

— Pînă ce voi trece primele trei spectacole — fiindcă joc în toate trei — nu voi avea o clipă de liniște. Cred că n'odată nu am avut un trac alt de mare Nici la debut. De altfel, și acesta este pentru mine un soi de debut. România este totuși țara mea de origine și nici nu vă puteți închipui în ce măsură mă simt și rîndind. Lucind pentru prima dată în București, este firesc să doresc să fiu cit mai aproape de nivelul mereu năzduit de mine. Cu altă, mai mult, cu c't știu cit de evoluat este gustul publicului bucureștean, și ce tradiții glorioase are teatrul românesc.

André Barsacq s-a coborît în hol, parca mai sprintin și mai vîl ca niciodată.

Arătîndu-se deosebit de găzduitor și împărtășindu-și cu „Gazeta Literară” părțile sale asupra teatrului francez de azi și de ieri, André Barsacq mă duce de braț într-un colț mai liniștit.

Urmează o clipă de tăcere nehotărîtă, în care privirile se încrucîșează cercetător. În dosul ochelariilor, privirea lui Barsacq este limpede, deschisă... Sînt că amîndoi căușim instinctiv o primă punte mai avîntată și mai cuprinzătoare decît cuvintele. Și Barsacq o găsește fără zăbavă. Dintr-odată zîmbește simplu, cald.

M-am molipsit oare de la spontaneitatea Françoisei Golea? Iată-mă măturînd, fără să vreau, lui Barsacq că sînt cu altă mai emoționat, cit, print-o căușă coincidentă, ultima conorbire pentru o gazetă, cu un om de teatru francez, am avut-o la Dullin în cămărușă subredă de scînduri din spoale „Atelier”-ului, cămărușă în care se îmbracă și-și luminază și mai mult, îndreptînd-și gîmura unui zeflemist care pretindea că cea mai autentică plăcere a francezului în călătorie este să găsească, la mîi de kilometri, un reflex al lucrurilor de acasă. Vorbim

o clipă despre loja de la parter, în care Marcelle Dullin își studiază rolurile între coșurile cu pisci și cîței, apoi de arborii din fața teatrului, „les arbres grées de la Place Dancourt” de care vorbeau în poemele lor de tinerete Tristan Derême și Jean Pelletier. Dar reamintîndu-mă că cîna îl așteaptă pe oaspetele nostru, trec de la evocările timpurilor eroice ale „Atelier”-ului, la problemele actuale ale teatrului francez.

Întreoducîndu-mă, spun eu — după o adîncă zguduire politică și socială, urmează în toate domeniile, și cu deosebire în acela al creației literare și artistice, o puternică mișcare de reînnoire. După primul război mondial, teatrul francez a cunoscut o adevărată deslănțuire de forțe noi. În epoca următoare celui de al doilea război mondial, nu a existat o mișcare asemănătoare? Și care sînt, după părerea dvs., trăsăturile caracteristice și năzuințele de viitor ale acestei mișcări.

Barsacq rămîne o clipă pe ghînduri.

— Un răspuns cuprinzător este greu de dat dintr-odată la o astfel de întrebare, cu implicații atît de vaste. În linii mari, se poate spune că o astfel de mișcare de primenire a existat și există încă, dar, din

într-adevăr, se juca Antigona lui Anouilh, Antigona lui Sophocle și o operă muzicală cu același titlu și subiect. „Cam suspecte toate aceste Antigone care parcă și-au dat înclinarea la Paris” măritau autoritățile de ocupație. Într-o bună zi, s-a hotărît interzicerea Antigonei lui Anouilh, jucată de mine la „Atelier”. „Pentru ce?” am întrebât eu. „În acest spectacol autorul și publicul își bat joc de un jandarm. Lucrul acesta este irreverent și primejios pentru sănătatea moralei publice”. Bine — am răspuns eu — dar în Franța este o veche tradiție populară, să-ți bați joc de jandarmi”. „Se poate, dar pe scenă jandarmul este îmbrăcat într-o uniformă care amintesc de președintele țării”, fiindcă acele teatre aveau o acțiune mai organizată și un cadru mai amplu, dar pe de altă parte și o concepție vestitistă, dăunătoare. Oare este vorba de unele înjghebări foarte modeste, de asociații efemere de tineri actori, care izbutesc să dea, sporadic, spectacole cu piese interesante ale unor autori mai noi.

— Și care sînt după părerea d-voastră năzuințele acestor noi autori?

André Barsacq ridică ușor din umeri.

Cu alte cuvînte, nu este tot o dovadă a influenței maselor de spectatori?

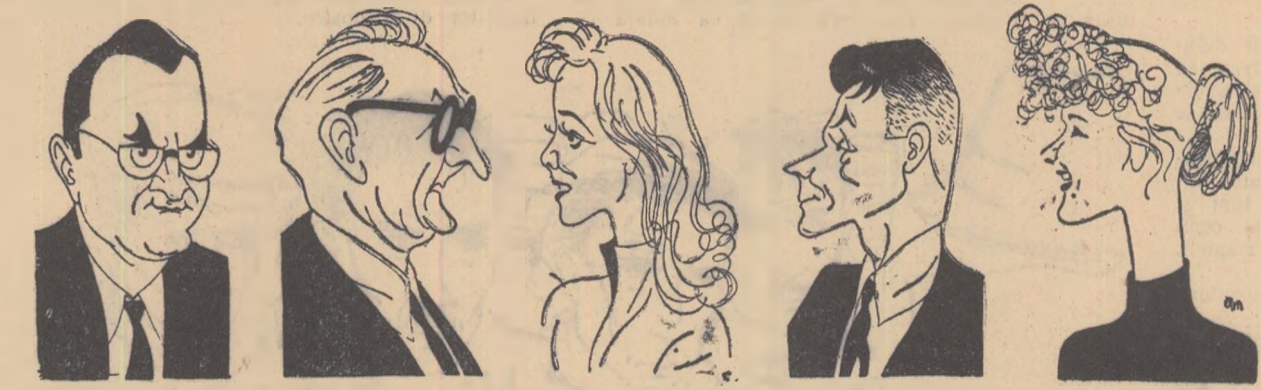
— Firește, dar autorii ar trebui să rețină mai curînd setea de idei noi decît de forme prea ușor accesibile și glumețe.

— Trebuie să constat cu oarecare nedumerire, că pînă acum nu mi-ați citat decît nume destul de... vechi. Nu există totuși o nouă generație de autori dramatici, un „schimb”, un curent cu adevărat nou?

— Da... S-ar putea totuși spune că există strădanii de reînnoire cu orice pret, dar în teatre mici, care nu se pot numi ca pe vremuri „Teatre de avangardă”, fiindcă acele teatre aveau o acțiune mai organizată și un cadru mai amplu, dar pe de altă parte și o concepție vestitistă, dăunătoare. Oare este vorba de unele înjghebări foarte modeste, de asociații efemere de tineri actori, care izbutesc să dea, sporadic, spectacole cu piese interesante ale unor autori mai noi.

— Și care sînt după părerea d-voastră năzuințele acestor noi autori?

André Barsacq ridică ușor din umeri.

ANDRÉ BARSACQ PAUL OUTLY FRANÇOISE GOLEA GEORGES ROLLIN NELLY VIGNON

Artiști ai teatrului văzuți de ROSS

păcate, ea nu a îmbrăcat nici amplexarea, nici diversitatea celei următoare primului război mondial. Principiile sînt numeroase. Cred însă că principalul motiv trebuie căutat în împrejurarea că în timpul celui de al doilea război nu s-a produs același hiatus ca în primul.

Teatrul francez a cunoscut în sensul cel mai obligat și să-și modifice și stilul. După război, această tendință s-a menținut de către unii autori — dar cam de aceeași — alături de care a înflorit însă iarăși teatrul de bulevard: Roussin, Sauvageon, Deval, Achard.

— Sociodii cu puțință să puneți totuși pe Achard pe același plan cu Armand și Gerbodon, de pildă, sau cu Louis Verneuil?

— Evident că nu, dar teatrul lui Achard rămîne totuși un teatru de bulevard. Rămîne... Dacă vă rămîne?

— Prin urmare, însuși teatrul de bulevard a evoluat?

— Firește. În locul famosului triunghiului, au apărut probleme sufletești, umori destul de interesante și gingașe. Dar felul oricum prea surzător, în care ele sînt tratate, face ca piesele acestea să rămîna tot de bulevard.

— Și nu credeți că această evoluție, pînă și a teatrului de bulevard, se datorează tot cerințelor publicului, care simte nevoia să i se dea — fie și sub o formă... surzătoare, cum spuneți dvs. — lucruri mai substanțiale, rudimentele de idei?

— S-ar părea că vor cu toții să exprime un fel de împas al condiției umane, în care omul nu mai știe în ce să creadă și încotro s-o apuce. Firește, fiecare autor accentuînd o altă latură. De pildă, în piesa sa „În așteptarea lui Godeau”, Beckell ne înfățișează un personaj mîlc într-o atmosferă de profundă melancolie. În faimoasele sale „Seauze”, Eugen Ionescu atinge aspecte și mai tragice ale unei societăți dezorientate. În fond, toți acești autori purced — ca să spun așa — tot din mișcarea existențialistă.

— Printre acești autori, preținși noi, și în piesele lor, nu există totuși un strop de lumină, de nădejde, de liberare? În definitiv și Anouilh a avut „seria neagră” și „seria trandafirilor”?

— Ah, Anouilh devine din ce în ce mai sumbru...

— Pricina acestei întunecări generale?

— Firește, viața, condițiile de existență tot mai grele, un tînet dezamăgit și dezorientat.

Urmează o tăcere. Încerc să atenueez cit mai mult greutățile cuvîntelor, dar nu mă pot împiedeca să spun:

— Noutatea acestui curent de care mihi vorbii mi se pare cel puțin neașteptată, fiindcă în realitate el readuce teatrul francez cu treizeci de ani înapoi, la vremea cînd între 1920 și 1925 tinerii autori erau plințuți de cea faimoasă „neliniște” de

favorizată? Cum funcționează oare săliile de teatru? Cine le stăpînește? Cîți autori tineri își găsesc norocul acolo? Iar un dramaturg celebru este oare cit de cit sigur că va fi jucat? În cel mai bun caz, își așteaptă rîndul. La urma urmei, vîrsta pe care o are îl poate învoia și să renunțe.

Mi-e teamă ca să nu se creadă despre mine că nu am decît accentele triste ale Casandrei. Ar însemna că nu sînt cunoscut așa cum sînt.

Desigur, condiția morală și condiția materială a scriitorului sînt departe de a fi ceea ce ar trebui să fie nu numai într-o republică ca în aceea căreia am mîndria să-i aparțin — deoarece nu s-a dat înapoi în fața revoluțiilor pentru apărarea libertății umane — dar chiar și în alte republici.

Nu știu prea bine cum stau lucrurile la multe alte popoare din lume. Dar știu că gîndirea creatoare nu este susținută în multe părți ale lumii, așa cum ar trebui să fie.

Atîngem acum problema responsabilității societății față de scriitori.

Întîm, am intrat, într-o epocă în care creatorul intelectual de la noi nu poate decît să constate diformarea misiunii sale. Nu trebuie să ascundem, și nimeni n-o face, locul excesiv pe care l-a căpătat civilizația industrială, comercială și tehnică. Ea apasă asupra formației sociale capitaliste, într-o măsură care adesea însemnă că o domină. Este o supracreștere pe cale de a deveni monstruoasă. N-aș putea spune că a subjugat spiritul; dar ea reduce tot mai mult amplexarea mesajului său.

Valéry scria: „Fabricarea mașinilor minunate face să trăiască un individ. Dar artistul n-are nici un rol în această producție de minuni. Ea purcede de la știință și de la capital”. Valéry ar fi putut să adăunească această analiză.

Desigur, ne-ar trebui o mai bună instruire, ar trebui să ne luminăm mai bine, ar trebui să înmulțim numărul bibliotecilor și să facem astfel încît răsănuiești cărților să fie izcînt.

Ar trebui să publicăm ediții ieftine ale capodoperelor cunoașterii umane, pe care nu le mai întîlnim azi decît în ediții de bibliofilii. Să clădim săli de spectacole, să îndălmăm pe cit se poate teatrul deasupra obiectelor unor întreprinderi neguștoresci. Să creăm trupe în provincie. Să dăm dramaturgului, să dăm muzicianului posibilități reale de a se face ascultat.

Ar trebui, de asemenea, să sporim puterea de cumpărare a tuturor. Nu cumperi cărți, nu mergi la teatru și cu altă mai puțin la concert, atunci cînd n-ai bani pentru plînea zilnică. Muncitorii n-au adesea bani decît pentru plînea zilnică; și bugetele actuale ale multor state, la care ar trebui să apelăm, nu sînt întocmite potrivit nevoilor de înlăturare a omului.

Evident, nu poate fi vorba să disperdăm, — aceasta o spun chiar și pentru pesimiști, dintre care nu fac parte; nu este vorba să renunțăm la nici o speranță, citi viitorul este al omului.

Ne străduim din toate puterile noastre și sarcina nu e deloc ușoară. E o sarcină care are nevoie de o voință încordată ca pentru o adevărată salvare, sarcină care implică o conștiință lucidă, legată de problemele sociale, căci noi știm bine, nimeni nu se poate vindeca de o boală a gîndirii printr-o gargară idealistă.

René Jouglot

Condiția scriitorului la noi

Este evident faptul că în țara noastră condițiile de creație și de publicare nu pot fi aceleași. Literatura este o parte dintr-un complex care o determină. Ea li dă cristalizare. Izvorită dintr-un mediu socialist sau provenită dintr-un mediu capitalist, este inevitabil ca literatura să prezinte aspecte diferite.

Eu nu cunosc decît neclar și nu într-un mod direct natura condițiilor de creație și de publicare în România. Știu mult mai bine cum stau lucrurile în țara mea; ca scriitor francez sînt legat de desfășurarea lor.

Da, și lucrurile pe care le pot scrie mai jos n-au alt scop decît să informeze. Este nevoie să faci schimb de informații, pentru a cunoaște.

În fapt, misiunea de scriitor în Occident, așa cum o înțelegem înțelegem de obicei, nu se potrivește niciodată cu o meserie în sensul social al termenului. Scriitorul nu este zidar, arhitect, inginer urbanist, funcționar. Planurile pe care le concepe, trecerea lor în practică nu semnifică decît propria sa dispoziție. El este, așa cum sînt și ceilalți artiști, singurul în stare să-și asigure manifestarea și afirmarea, nu are drept garanție decît cele ale conștiinței sale. Oare altă limită decît aceea a talentului său. Iată-l la masă, în fața lui numai propriul său impuls interior, care nu vine din afară. Nici o subordonare nu-i poate fi impusă și el este singurul care hotărîște. Autonomia sa este totală.

Cele de mai sus sînt spuse în absolut — adică de fapt e vorba aici de aparențe; nimeni nu trebuie să se lase înșelat. Autonomia acestui scriitor, dacă e este totală în ce privește caligrafia și cuvintele, în ce privește ideile cu care el va acoperi hîrtia albă, — ea încețoșează de a mai exista în momentul în care se reflectează la soarta creației sale. În acest moment încețoșează de a fi singurul care hotărîște. Începe să intre într-o dependență. Deși nu o determină — lucru care nu apare deloc clar pentru cel din afară — mai ales că nici artistul nu izbutese să-l facă vizibil, — el este dintr-odată legat de contingentele totdeauna superioare, ale căror conștințieri nici chiar geniile nu le pot evita cu ușurință. Cit despre talentele obișnuite, nici nu poate fi vorba ca acestea să se gîndească la așa ceva.

Opera pe care autorul o realizează trebuie să apară; a nu apărea este lipsit de sens. Apare în presă și la edituri. Nici într-un loc, nici în celălalt nu poate fi dominant în alegere o atitudine liberă și nici n-ar putea să fie. Cea mai mare parte din publicații și edituri în Occident aparțin fie unor oameni de afaceri, fie unor oameni politici, cel mai adesea legați de oameni de afaceri. Se înțelege de la sine că în nouă cazuri din zece ei nu vor publica nimic care să contrazică sau să deservască poziția lor. El vor favoriza în special pe acei autori a căror comportare le oferă toate garanțiile. Lucrul e de înfețe.

Dar apare clar că nu mai sîntem propriu-zis în domeniul creației spirituale; ne aflăm în domeniul unei realități anume, căreia li este subordonată numita creație. Absolut îndreptățit să-și ridice propriul pînză pe corabie acest scriitor nu poate însă să o facă decît dacă el înțînșteze un curent care să consimilă a-l mîna înainte. Libertatea de a se exprima nu este astfel decît o formulă, ba chiar un mit.

Acest raționament nu este fără greș. Există, ca să spunem drept, pentru orice fel de doctrină, cel puțin o editură gata să-i dea expresie. Dar trebuie numai decît făcîndu observația că scriitorii progresivi nu sînt tot alt de favorizați cum sînt conștinții lor

care se află pe malul polișic opus, sau care nu sînt de nici o parte, ceea ce e mai frecvent. Editurile care acceptă sînt în număr mic, în timp ce conștinții lor au posibilități mari. Deosebirea este netă și e în dauna spiritelor înalte.

Să admitem totuși că un punct de vedere just s'îrșește prin a-și găsi drumul spre lumină. Cartea este gata și merge la liber.

Aci înțînște noi oprești. Librarul trăiește de pe urma clientelei sale căreia li cunoaște preferințele. Declinîndu-și onoarea de a alina în rafturile sale volume al căror titlu singur ar face, în primul moment, să se încrute sprințele acestui clientele și să-și atrage boicotul mai apoi, librarul își ținește vitrinele cu titluri care reprezintă pentru el o bună garanție și le așază pe celelalte în sertare. Astfel își asigură viața materială. Și poate i-ar plăcea să se întîmple altfel, dar nu depinde de el să modifice gustul oamenilor care-l vizitează. Ar risca prea mult. Nu se poate preînde un asemenea eroism.

Reflecțînd asupra acestor realități, un autor, om avizat, nu pornește așa de ușor să le înfrunte. El cunoaște inconvenientele, — la fel de bine pe cele ale librarului ca și pe cele ale editorului. Dar și el trebuie să trăiască. Trebuie nu numai să-și cucească clienții, dar să-și păstreze. Și știe că cea mai mare parte dintre ei, pe baza condițiilor economice, fac parte din burghezie. Spre ea se îndreaptă. Pornind de aci, el scrie și rescrie cărți care nu prezintă vre-un pericol pentru alții și nici pentru el însuși. De treizeci de ori în cariera sa poartă pe umerii săi povara unei puteri aplicării sale. Ceea ce face să asistăm, la noi, în cea mai mare parte din cazuri, la un ciudat mers pe loc și aceasta într-o epocă unde totul alergă în mare viteză.

Lucrurile se petrec astfel, mai puțin totuși din greșala scriitorului și mai mult din cauza unui sistem general în care este angrenat, de care nu se simte totdeauna incomodat, fiindcă obișnuința reușește să creeze în oricare situație iluzia că așa e normal. Așa se explică de ce au fost înfășurați în literatură sclavi care plîngeau cînd le-au căzut lanțurile. În realitate scriitorul nu este liber nici în afara sa, nici în interiorul său. I se întîmplă să aibă atît de puțin noțiunea limitelor în care este prins încît nu mai e în stare să zărească grațiile și confortul în leagănul coliviei sale flăuieră arie libertății.

P utem extinde problema și în domeniul muzicii și în teatru. Să vorbesc oare aici de instrumentele mecanice? Opera scrisă nu le-a încercat prea mult pînă acum. Dar dacă alunecăm în domeniul muzicii, în domeniul fotoșrii magnetofonelor, a benzilor sonore, — aceasta însemnă că ne aruncăm în prăpastiile perplexității. Creatorul nu mai vede limite. Tehnica e mai puternică decît el. Ea poate s'îrșiri prin a-l sîrdăci. Și mai ales, cite creații sînt oare reprezentate pe scenele operelor noastre? Cite simfonii noi și-au aflat oare un drum spre săliile noastre de concert? E locul unui pesimism desdărușit.

Și oare vecinii noștri, autorii dramatici, sînt ei mai

stfel se puna problema, pe scurt, dar indiscutabil. Și s-a pus totdeauna pînă azi. Problema care nu se dăzî gîdit o soluție universală. Scriitorul s-a oăzut odînoară, din necesitatea de a trăi, obligat să răzbească cu ajutorul unei sinucere. Și lucrul nu este lipsit de semnificație. El ajunge și azi la aceeași situație, datorită complexului de împrejurări legate de corințe diferite, dar care-l conduc nu mai puțin la un fel de conformism, altfel spus, la un fel de letargie a adevăratei creații.

Nu mai e nevoie să spunem că, atunci cînd vorbesc nu am în vedere decît pe scriitorii capabili să se realizeze, pe acela care ar putea să scrie pentru a sluji unei cauze, pentru a ajuta, a însușii și nu pe acela care modulează un cîntec de flaut sau încetăgă o savantă arhitectură de sunete. Și, firește, nu mă refer cituși de puțin la acele creații care nu fac mîndria meseriei de scriitor. Unii își câștigă existența cu romane poliștice. Dar romanele poliștice nu sînt în stare să promoveze o civilizație. Și totuși se scriu foarte multe.

Să trecem pe alt plan, practic, material, dacă vrei, unde poate fi părăsită pînă și cerința mărjei; aici cu excepția celor care găsesc un ecou în public, datorită unor teme abordate de o mie de ori dar care „destina” sau te fac să te „încrînceni” — gen curtea cu jurafi, adulteră mai ales, ba, uneori și mai rău, — numărul autorilor care trăiesc realmente din vânzarea cărților lor, aproape poate fi socotit pe degețe. Nivelul de trai al scriitorilor noștri este îndobîște scăzut. Care să fi cauza?

Ceasta este ca literatura se vinde prost. Cea mai mare parte a celor care încearcă să trăiască din scris, nu întîrzie să cunoască destul de grave neajunsuri. Ce tiraje au cărțile azi? Să spunem în medie 5.000 exemplare care, dacă admitem că se vor vinde toate, li pot aduce autorului cam vreo 250.000 franci. Dar autorul a muncit la carte un întreg poate. Un autor de eseuși, fie ele și geniale, riscă să n-aibă ce mîna. Nu e doar o ipoteză. Istoria literară poate confirma această afirmație.

Desen de ROSS

Redactor-șef: Zaharia Stancu. Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Bredășanu, Eusebiu Camilari, Paul Georgescu (redactor-șef adjunct). Eugen Jebeleanu, George Macoveșcu, Ion Mihăileanu, Veronica Porumbacu, Cicerone Theodorescu, Ion Vițner.